

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historiske Efterretninger

om

Aarhus Cathedralsskole

i

Tidsrummet fra 1805 til 1836,

eller

fra Skolens sidste Reform til nærbærende Tid.

Indbydelses-Skrift

til

Skolens Jubelfest

den 31te October 1836

til Erindring

om den lutheriske Reformations Indførelse i Danmark
for trehundrede Aar siden

af

H. H. Blache,

Conrector ved Skolen.

Efter H. s. M a j e s t æ t K o n g e n s allernaadigste Befaling skal den lutherste Reformations trehundredaarige Jubelfest her i Landet ogsaa i alle de lærde Skoler hoitideligholdes, og Indbydelsen til Festen skee ved et Program, forfattet i det Danske Sprog. Da Udarbejdelsen af dette blev overladt til nærværende Forfatter, maatte det være ham magtpaaliggende, at vælge en Materie, der ei blot i sig selv kunde have Interesse, men ogsaa, om muligt, staae i Forbindelse med den hoitidelige Anledning, som fremkaldte hiint Kongebud. En saadan troer han, at have valgt i de følgende historiske Efterretninger om Aarhus Cathedralsskole i Tidrummet fra 1805 til 1836, eller fra Skolens sidste Reform indtil den nærværende Tid. Thi ved hiin Reform i den Danske Kirke blev for 300 Aar siden ogsaa det første Skridt gjort til Skolevæsenets Forbedring i vort Fædreland; og ligesom den lærde Underviisning i og for sig selv til enhver Tid maa have Krav paa den dannede Medborgeres Opmærksomhed, saaledes kan det formodes, at endog en enkelt Skoles Tilstand og Skjæbne i et vist indskrænket Tidrum ei vil være uden Interesse, da Jubelfesten netop indtreffer i en Gjæringsperiode, i hvilken Fordelene og Manglerne ved det Bestaaende ere blevene underkastede mangesidig Drøftelse.

Til de historiske Efterretninger, som her i Korthed skulle meddeles, tillader Forfatteren sig at knytte nogle Stroebemærkninger om Gjenstande, henhørende til Skolefaget; thi skjøndt disse vel tildeels af Andre ere behandlede, maa han dog ansee det for gavnligt, at Flere om saadanne Ting yttre deres, paa Erfaring grundede, Meninger. Naar han beder Læseren undskylde Arbeidets Ufuldkommenhed, da kan dette vel ved et Leilighedsbrev tillades og ansees for ærlig meent. Embedsforretninger samt nogle, dog ogsaa i Videnskabernes Tjeneste, paatagne Syssler levne ham ikke tilstrækkelig Tid til at levere et omfattende og grundigt Arbeide, om han end der til besad den fornødne Duellighed.

Vel har min forhenværende hoitagtede Lærer og siden Collega her ved Skolen, nuværende Etatsraad Tauber i sit, til Reformationsfesten 1817 udgivne, Program: *Historia scholæ cathedralis Arhusiensis* leveret denne Skoles Historie fra dens første dunkle Oprindelse indtil Aaret 1817, og deri vel omtrent samlet Alt, hvad der om dens Skjæbne, især i den ældre Tid, kunde vides; men da nu næsten to Decennier siden den Tid ere forløbne, tør jeg haabe, at Efterretninger om Skolens Tilstand og Skjæbne i disse ei ville være uden Interesse; og da den sidste Periode af benævnte Forfatters Skolehistorie, der omfatter Tidrummet fra 1805—17, i Overeensstemmelse med den hele Plan, er behandlet kort, har jeg besluttet, at gaae tilbage til Aaret 1805, og at begynde med den vigtige Reform, som da, saavel ved denne Skole, som andensheds fandt Sted; hvormed ogsaa de Læsere ville være tjente, som ei kjende Taubers i det latinske Sprog forfattede Skrift.

1. Skolens Tilstand før Reformen.

Henimod Aaret 1805 var, som vistnok mange her i Byen endnu levende Mænd, og mange Embedsmænd, som i hiin Tid herfra ere dimitterede, ville erindre sig, Aarhus Cathedralskoles Tilstand, i det Hele taget, kun

maadelig. Grunden hertil bør ikke aldeles søges i de bestaaende Indretningers Utilstrækkelighed, ihvorvel denne naturligtvis maa komme meget under Beregning, men tillige i særegne Omstændigheder. I 30 Aar fra 1775 til 1805 forestod Mag. Thure Krarup Skolens Rectorat. Denne Mand, der har været Forfatterens Lærer, og hvis Underviisning og Velvillie han altid taknemmelig skal erindre, var, som Forfatteren af Aarhus Skolehistorie skildrer ham, en Mand af grundig Lærdom og streng Retskaffenhed, besjælet af et faderligt Sindelag mod sine Disciple; men paa den anden Side skyldes ogsaa Sandheden den Tilstaaelse, at han med sine øvrige gode Egenskaber, i det mindste i sine sildigere Aar, ikke forbandt den nødvendige Kraft til at holde over Orden, og at Alderdoms Svaghed satte ham efterhaanden end mere ud af Stand dertil; hvorfor ogsaa Disciplinen i hans sidste Embedstid i usædvanlig Grad forfaldt. Men skøndt denne Mangel hos ham, som Skolens første Styrrer, havde de sørgeligste Følger, kan det dog heller ikke nægtes, at flere af de Lærere, med hvilke han maatte arbejde, ved deres Egenskaber bidroge til at nedsætte Skolens Agtelse; og at denne ikke ganske tabte sig, skyldtes Skolens nuværende Rector Professor Stougaard, der dengang som Conrector, i sine kraftigste Manddoms Aar, søgte, saa godt det efter Omstændighederne lod sig gjøre, at opretholde den synkende Bygning, hvori han understøttedes af nogle dygtige og retsindige Lærere, blandt hvilke jeg bør nævne Andenlectieholderen Kryssing, der siden blev Præst og nu er død; samt Bastrup, der først i nogle Aar var Hører og efter Reformen blev udnævnt til anden Adjunct. Men bidrog end nogle Læreres — jeg kan uden at befrygte Modsigelse af Samtidige sige det — Uduelighed, ja endog Uæselhed, til at nedsætte Skolen, saa kan det paa den anden Side heller ikke næg-

tes, at Krarup ovenfra blev stet understøttet, og at de, hvis Pligt det havde været, med Kraft at gribe ind og som dertil havde den fornødne Myndighed, synes ligesom med Eiegenlydighed at have seet Skolens Forfald.

Underviisningen gaves vel her omtrent som i Landets øvrige Skoler paa den Tid. Disciplene vare inddeelte i fem Classer, der benævnedes anden, tredie, fjerde, femte og øverste Klasse, eller den den saakaldte Mesterlectie, der havde sit Navn deraf, at Skolemesteren, som Rector i den ældre Tid kaldtes, der underviste. En første Klasse havde ikke, uden forsaavidt, at 2den Lectie var, naar det gjordes fornødent, deelt i tvende Afdelinger. I øverste Klasse underviste Rector og Conrector, hver tre Dage om Ugen; i de øvrige Classer Underlærerne eller de saakaldte Hørere. Da øverste Klasse saaledes havde tvende Lærere, fandt paa en Maade en Deling af Fagene der Sted. I Latin og Græsk underviste Begge, idet enhver gjennemgik visse Auctorer. Rector havde saaledes Cicero de officiis, Horats, og Iliadens 1ste Bog, samt de apostoliske Breve af det ny Testamente; Conrector Quintilians 10, 11 og 12 Bog, Æneidens 1, 2 og 6 Bog, samt i Græsten Herodots Euterpe og de historiske Bøger af det ny Testamente. Underviisningen i det hebraiske Sprog og Religionen efter Guldberg og Sporon besorgedes af Rector; i Historie og Geographie af Conrector. Latinsk Stil skreves under dem begge i visse dertil bestemte Eftermiddagstimer. I de øvrige Classer docerede enhver Lærer i alle Fag. At flere af disse bleve besorgede maadeligt nok, kan man let forestille sig, naar man betænker, paa hvilken Maade Hørerspladsene ofte bleve besatte. I levende Sprog, Arithmetik og Geometrie gaves ingen Underviisning, ikke engang i den simple practiske Regnekunst. Dansk Grammatik kjendtes ikke, saalidt som Udarbejdelser i Modersmaalet. For at raade Bod paa denne Mangel lod da-

værende Conrector Stougaard overste Classens Disciple af og til skrive smaae Afhandlinger og Breve, hvilken Dvælse, efter Tidernes Heilighed, gjorde god Nytte.

I Skjonskrivning blev der underviist i Timer uden for den egentlige Skoletid ved een af overste Classens Disciple, som dertil syntes bedst skicket, men som aarlig til liden Vaade for Fremgangen, afverlede. Ved denne Underviisning gik det i Almindelighed mere ordentligt til, end man skulde formode, i det sædvanligt dertil valgtes een af de sindigste Mesterlectianere; og skjøndt denne Classens despotiske Magt ved Begyndelsen af nærværende Aarhundrede alt var betydeligt knækket, forstode Vedkommende dog endnu saa vel at sætte sig i Respekt, at deres Regimente ved andre Heiligheder endnu kunde falde temmelig trykkende.

I Sang bleve Disciplene for den dem paaliggende Sangopvarnings Skyld underviste af Skolens Cantor.

I Dvrigt vilde den da bestaaende Indretning neppe have tilladt flere Underviisningsgjenstandes Optagelse, da Sangopvarningen i Kirken medtog en saa betydelig Deel af Lærernes og Disciplenes Tid. Disciplene vare deelte mellem Byens tvende Sognkirker, saaledes at anden og fjerde Lectie besorgede Sangen i Frue-Kirke, tredie og femte Lectie tilligemed Mesterlectien i Domkirken. Den sidstnævnte Klasse kom dog kun om Søndagen i Kirken, under afverlende Opsigt af Rector og Conrector, hvilke, saavel som deres Disciple, vare befrieede for den øvrige Sangopvarning, paa Liigbegjængelserne nær. Dog var een af den overste Classens Disciple stedse Degn til Abbye, et Annex til Frue Sogn her i Byen, og nød derfor Embedets Indtægter; en Levning fra de gamle Lobedegnes Tid. En Anden havde den Forretning ved Skriftemaal i Domkirken at oplæse en af Davids Pœnitentsepsalmer samt en Bon; en tredie havde samme Forretning i Fruekirke. De nød herfor særskildt Betaling, der i Dvrigt betragtedes som et Stipendium

Endelig havde Een af overste Klasse den Forretning, at optegne alle de Disciple, som kom forsilde ved Gudstjenesken eller aldeles udebleve. Saadan Forsømmelse var belagt med en Mulct, som blev aftrukken i Stipendierne og tilfaldt Notaren eller, som han her kaldtes „Skriveren.“ De øvrige Disciple maatte derimod møde for det Meste hver Onsdag Formiddag for at synge ved Bårnedaab eller Bryllup, hver Torsdag Eftermiddag til Skriftemaal, hvilket dog kun medtog henved en Time, samt hver Fredag Formiddag ved Communionen. Naar nu hertil foies Liigbegjængelserne og anden Sangopvartning ved Bårnedaab, Stuebrylluper etc. samt den reglementerede Ferie Onsdag og Lørdag Eftermiddag, blev der som man seer, kun liden Tid tilovers for Skolen.

Skolebygningen, den samme som endnu staaer,* en solid grundmuret Bygning af 72 Alens Længde og 16 Alens Bredde, var dengang ved en Corridor, som gik tværs igjennem Bygningen, deelt i to omtrent ligestore Dele, hvoraf den ene var indrettet til Læseværelser, den anden til Boliger for fire ugifte Hørere. Læseværelserne vare kun to: Mesterlectiens med et dobbelt Catheder, det samme Værelse, som nu benyttes til overste Klasse, og nedenfor dette et stort Værelse af Bygningens hele Bredde, forsynet med tvende Kaffelovne, i hvis fire Hjørner de fire Hørere underviste, hver sin Klasse. Hvor mange Ubequemmeligheder deraf flode, kan man let forestille sig, i det ikke blot de fire Docenters Stemme, der hørtes fra hver sin Kant af Salen, men ogsaa de

---

* Den er opført i Aarene 1763—66 (see Taubers Hist. schol. cath. Aarh. p. 115 i hvilket sidste Aar d. 13de Marts den af daværende Rector, den lærde og berømte Jens Worm, ved en høitidelig Tale blev indviet. Omkostningerne til dens Bygning bleve deels tagne af Skolens egne dertil sammen sparede Midler, deels tilveiebragte ved Sammenfud af Aarhus Stifts Geistlige, saaelson af andre Velgjørere.

Uordener, der ikke saa sjelden foregik, og endnu mere deres alvorlige Afstraffelse tildrog sig Ungdommens Opmærksomhed. I Dvrigt vare disse Læseværker først i Rector Krarups Tid i Aaret 1792 eller 1793 blevne forsynede med Raffelovne. Indtil denne Tid underviste om Vinteren enhver Hører sin Klasse paa sit Bærelse, Rector og Conrector øverste Klasse i deres respective Boliger.

Skolebygningen er forsynet med en saakaldet Dvift, der indeholder et større og et mindre Bærelse, og hvori Skolens Bogsamling havde sin Plads indtil Aaret 1806, da den efter den Kongelige Directions Foranstaltning blev henslyttet til tvende Bærelser i Rectorboligen, hvor den dog, saavel med Hensyn paa Sikkerhed for Ildsvaade*, som den beqvenne Afbenyttelse, ikke er heldigt anbragt. Gaare ønskeligt vilde det være, om denne Bogsamling engang kunde erholde et mere passende Locale; og man nærer det Haab, at Omstændighederne i Tiden ville tillade dette Ønskes Udførelse. Det forrige Locale i Dvisten, som i Dvrigt var for indskrænket til Bibliothek, benyttes nu til Opstillingen af en Mineraliesamling, nogle physiske Apparater m. M.

Bed Skolebygningen var endvidere et Lysthuus beliggende i den latinske Skoles Hauge ud mod Havet, hvilket Conrector Grossmann og daværende Hører siden Consistorialraad Begtrup, Sognepræst til Åstrup, Tulsstrup og Hvilsted Menigheder i Århuus Stift, paa egen Bekostning i Aaret 1765 havde ladet opføre, og som de ved Gavebrev af 17de Marts 1807 stænkede til Skolen, under Vilkaar, at det for Fremtiden af Skolens Kasse forsvarligt skulde vedligeholdes. Gavebrevet læses i *Statdr. Engeltøft's Annaler* 1807. 3 Dv. S. 137.

* Afurancen kan ingen tilstrækkelig Sikkerhed give for en Egen- dom, hvoraf en Deel, hvis den blev ødelagt, ikke mere kunde tilvelebringes.

Ved Begyndelsen af Aaret 1805 vare Skolens Lærere følgende:

Mag. Thure Krarup fra 1765 Hører, 1769 Conrector, 1772 Vicerector, 1791 virkelig Rector. I Aaret 1805 nødte hans svækkede Sjæls og Legems Kræfter ham til at søge Hvile, som ogsaa allernaadigst forundtes ham tilligemed en aarlig Pension og Professors Character. Han døde i Aarhus d. 7de Marts 1808 i sit 69 Aar, og blev begravet paa Aarhus Domkirkegaard ved Siden af Biskop Bildsøe, med hvis Datter han havde været gift. Da Kirkegaarden i Aaret 1817 blev nedlagt og planeret, var den Liggsteen, han selv havde ladet lægge over sin Svigerfader, efterhaanden bleven bedækket med Gruus, og tildeels ødelagt. I Aaret 1833 lode nogle af hans her i Byen værende Disciple denne Steen optage, omhugge og forsynne med en ny Inscription, der lyder saaledes:

Ved denne Mur hviler Støvet af Dr. Theol. *Poul Mathias Bildsøe*, i 12 Aar Biskop over Aarhus Stift, fød 1710 død 1777, samt af dennes Svigersøn, Professor Thure Krarup, i 40 Aar Lærer, i 33 Aar Rector ved Aarhus Cathedral-skole, fød 1739, død 1808. Efter Kirkegaardens Nedlæggelse opsatte den Sidstes her i Byen levende Disciple i Aaret 1833 denne Steen til den lærde og retskafne Lærers Afmindelse.

Med Tilladelse af Stiftsovrigheden blev den der paa indsat i Kirkemuren ved Siden af Graven. Hans Nekrolog af Professor Stougaard læses i Engelstofts *Annaler* 1808. 2 Dv. S. 359.

Jens Stougaard 1788 Hører i Roeskilde Skole, 1789 Viceconrector herved Skolen, 1791 virkelig Conrector.

Hans Nicolai Ahrendahl, Hører fra 1767.
Carl Frederik Jansen, Hører fra 1801.

Andreas Fischer Bastrup, Hører fra 1804, da han succederede Niels Thomsen, som fra 1781 havde været Hører, men da formedelsk Svagelighed afgik.

Mag. Henrich Ernst Grossmann, forhen Conrector fra 1780—89, siden Alterdegn til Domkirken, hvilket Embede han, der var blind og lam paa Nærdelen af Legemet, bestyrede ved en Vicar. Som Cantor underviste han Skolens Disciple i Sang. Han døde i Aarhus d. 24de Juni 1811 i en Alder af 79 Aar. Hans Nekrolog af Professor Lauber i Aalborg læses i Engelstofts Annaler 1811. 3 Dv. S. 101.

Henrich Rohde døde som Hører i en ung Alder i Sommeren 1805 og i hans Sted blev for det Første ingen ny Lærer udnævnt.

2. Reformens Indførelse.

Hvorledes den i Aarhus Cathedralsskole i dette Aar indførte Reform i en Række af Aar var bleven forbedret, ja endog i nogle Skoler, Kjøbenhavn, Odense og Christiania ved Erfaringen prøvet, kan her forbigaaes, saameget mere, som derom kan have tilstrækkelig Efterretning i Nyerups Udkast til de latinske Skolers Historie, Engelstofts Annaler og flere Skrifter.

Begyndelsen til Reformen skede her med en Forandring i Lærerpersonalet, i det nemlig under 20de Decbr. 1805 Hørerne Uhrendahl og Jansen i Raade bleve entledigede fra deres Embeder, den Første, som en udlevet Mand, med Pension, den Sidste med Bartpenge*.

Under samme Dato blev den hidtilværende Conrector, Jens Stougaard, beskikket til Rector; hidtil

---

* Jansen blev siden Præst for Broust Menighed i Aalb. St. samt Amtsprovst. 1823 blev han forflyttet til Thorildstrup og Lillebrønne paa Falster.

værende Adjunct ved Roeskilde Skole, Emanuel Tauber bestiftet til Conrector; Cand. Theol. og hidtilværende Undenlectieholder Bastrup udnævnt til første og Cand. Theol. samt Alumn. Seminarii pædag. Erik Gjørup Tauber til 2den Adjunct. I Begyndelsen af Aaret 1806 ankom Brødrene Tauber til Aarhus, og bleve tilligemed de øvrige nyansatte Lærere den 21de Februar indsatte i deres Embeder: Rector Stougaard og Conrector Tauber af Biskop Birch ved en latinisk Tale, der handlede om Diemedet af Underviisningen i de lærde Skoler; Adjuncterne Bastrup og Tauber ved en latinisk Tale af Rectoren, der stræbte at vise, hvorledes Opdragelses- og Underviisningsvæsenet ogsaa har sine blide Sider, som baade kunne og bør opmuntre Skolemanden til med Raskhed og Fyrighed at gaae ethvert Arbeide imøde. Conrector Taubers Indtrædelsestale handlede om Vigtigheden og Nødvendigheden af grundig Kundskab i det græske Sprog, for let at kunne forstaae, rigtig fortolke og med Held undervise i det latinske Sprog. Ved denne for Skolen betydningsfulde Hoitidelighed var det et smukt og rørende Syn, at sec Oldingen den blinde Conrector Großmann, som fra sit Huus lod sig bære over paa Skolen, for der at lede Opførelsen af en Cantate, af hvis Text og Musik han selv var Forfatter.

Efter en afholdt Classificationsexamen fordeelte nu ovennævnte Lærere Arbeidet mellem sig, saaledes, som deres Antal og Skolens Leilighed vilde tillade det, og besørgede samme indtil Efteraaret, da efter den offentlige Examen 5 Candidater bleve dimitterede til Academiet.

Skolebygningen blev nu indrettet i Overensstemmelse med den Kongelige Resolution af 10de Mai 1806, samt de Grundsætninger, som i denne Henseende af den Kongelige Direction vare fastsatte. Øverste Classes Læseværrelse beholdt sin forhenværende Størrelse gjennem hele Bygningens Vidde i dens nordre Ende. Nedenfor denne indrettedes de tre øvrige Læseværrelser ud til Baden, hvilke,

saavel som øverste Classe, hver især fik Udgang til en fælleds rummelig Corridor. Alle Værelser bleve forbundne ved Døre med Glasvinduer, foruden hvilke Vinduer desuden bleve anbragte i Skillerumsvæggene, saa at man fra enhver Classe kan see ind i de øvrige. Den Corridor, som forhen adskilte Læsesalene fra Lærernes Værelser, faldt nu bort. Hovedindgangen fra Gaden midt paa Bygningen blev tilmuret, og tvende smaae Værelser, hver paa eet Fag, som før havde tilhørt tvende af Lærerne, bleve anvendte til Classernes Udvidelse. Den almindelige Indgang blev nu gjennem Skolens Port.

Endstjondt Skolen ved denne Forandring har faaet et ret lyst og rummeligt Locale, er det dog, efter min Mening, meget at beklage, at Corridoren ikke er bleven lagt til Gaden, hvorved Skolen havde beholdt sin Hovedindgang midt paa Bygningen, og i det Mindste de tre Classer været befriede for den Larm af de forbifarende Vogne, som nu ofte paa en ret ubehagelig Maade forstyrrer Underviisningen, og som siden Nedbrydelsen af Domkirkens Muur, da Færdselen kommer fra alle Sider, er bleven endnu værre. En saadan Plan for Bygningens Indretning skal ogsaa i Aaret 1805 have været paa Tapetet, men strandede, jeg veed ikke, paa hvilke Klipper. For nærværende Tid vilde Feilen vel ikke uden temmelig betydelig Bekostning kunne rettes.

Under 7de November 1806 bleve Studios. Jacob Filstrup Haasum og Studios. Eward Christie Fleischer udnævnte til Adjuncter, og omtrent paa samme Tid Studios. Frederik Narestrup ansat som Lærer i Calligraphie og Tegnelærer Karlos i Tegning.

Da saaledes Lærerpersonalet var fuldtalligt og Læseværelserne indrettede, begyndtes Underviisningen i de befalede Videnskabsfag, saaledes fordeelt mellem Lærerne:

Rector Stougaard i Historie og Geographie gjennem alle Classer.

Conrector E. Tauber, Latin og Græsk i overste, samt Græsk i 3die Classe.

Adjunct N. F. Bastrup, Græsk i 3die, samt Latin i 3die og 2den Classe.

Adj. E. G. Tauber, Religion og Dansk gjennem alle Classer, samt Hebraisk i overste Classe.

Adj. J. F. Haasum, Fransk og Tydsk gjennem hele Skolen, samt Latin i 1ste Classe.

Adj. E. Chr. Fleischer, Arithmetik og Geometrie gjennem hele Skolen, samt Naturhistorie i 1ste Classe.

Calligraphie og Tegning besørgedes af de ovenfor nævnte Lærere.

I denne Fordeling af Fagene blev dog efter nogen Tids Forløb gjort den Forandring, at Adjunct Tauber afgav den hebraiske Underviisning til Rector.

Saaledes var altsaa Skolen reformeret. Det kunde ikke være andet, end at saavel Lærere og Disciple, som disses Forældre med Taknemmelighed maatte paastjonne denne velgjørende Forandring, der, om den og lod noget tilbage at ønske, dog fordi den var indført efter omhyggelig Provelse, i det Hele svarede til Tidens Fordringer. Lærefagenes Kreds havde modtaget en passende Udvidelse, idet Moderemaal, de levende Sprog saavel som Mathematiken deri vare optagne. Disciplene vare blevne befriede for den besværlige og tidsspildende Sangopvartning. Adjuncterne, som nu kom i de forrige Hørreres Sted, vare blevne kongelige Embedsmænd, modtog deres Indtægter paa en mere passende Maade end forhen* og vare hævede til et hæderligere Trin i det

---

*) Bestoværre havde Lærerne her ved Skolen kun en meget kort Tid Leilighed til, at glæde sig over Forandringen i Henseende til deres Sagering. Krigsaarenes sorgelige Indfyldelse paa Landets Pengevæsen nedsatte Repræsentativernes Værdie saaledes, at de tilsidst nøde kun en saare ubetydelig Deel af de Embedet oprindelig tillagte Indtægter, af hvilke

borgerlige Samfund. Kortsagt: den hele Indretning var saadan, at den syntes i en lang Række af Aar ikke at ville trænge til nogen væsentlig Forandring.

3. Forandringer i Lærerpersonalet fra 1805 til 1836.

Fra Reformen 1805 indtil den nærværende Tid er der i Skolens Lærerpersonale foregaaet følgende Forandringer:

Af de ved Reformen ansatte Lærere, blev under 19de April 1811 Conrector C. m. Tauber bestiftet til Rector ved Aalborg Cathedralsskole. Han blev siden i Aaret 1822 hædret med Titel af Professor.

Under 5te Jan. 1812 blev Adjunct Haasum efter Ansøgning i Naade entlediget fra sit Embede. Han tog siden i Aar 1813 latinist juridisk Embedsexamen, levede i nogle Aar som Procurator i Aalborg og døde 1827 som Landvæsenstommisfær og Herredsfoged i Tyrsting Brads Herreder i Aarhus Stift.

---

det, den reglementerede Gage Overskydende, inddroges under Skolefonden og anvendtes for de Skoler, som have færre Indtægter. Det kan vel nu ikke være megen Tvivl underkastet, at det havde været bedre, om adskillige af de fattigere Skoler, som nu findes overflødige, den Gang vare blevene indskrænkede til deres egne Hjælpemidler, og saaledes enten indrettede efter en formindsket Maalestok, i Lighed med hvad der siden stede med Skolen i Fredericia, eller aldeles ophævede. Nu have deres Bedligholdelse gjennem en lang Række af Aar kostet betydelige Summer, Lærerne maatte mange Aar sukke under tunge Kaar og enten tilfætte deres private Formue, hvis de eiede nogen, eller nedsynke i en Gjæld, som deres Stilling ikke gav dem Udsigt til at betale, og de bedre doterede Skoler savne dog nu den pecuniære Kraft, hvoraf de kunde have været i Besiddelse og hvorved de vilde været i Stand til, bedre at fyldestgjøre Tidens Fordringer.

Adjunct Bastrup blev i Juni 1813 bestiftet til Præst for Lovel, Rødding og Pederstrup Menigheder i Viborg St. 1819 forfl. til Nykirke og Give Menigheder i Ribe St. Dod.

Rector Stougaard blev under 2den Septbr. 1815 udnævnt til Professor.

Adjunct E. G. Tauber erholdt under 13de Aug. 1814 Prædikat af Overlærer. Under 13de Jan. 1818 blev han bestiftet til Rector i Solbing. Under 11te Juni 1822 bestiftet til Director for Sorøe Academie. 1830 efter Ansøgning i Raade entlediget med Bartpenge. Har siden i nogle Aar som constitueret Rector bestyret Frederiksborgs lærde Skole. Fra Aaret 1811 til 1818 underviste han her ved Skolen de tvende øverste Classer i Religionen og det danske Sprog, samt den øverste Klasse i det latinske og græske Sprog.

Adjunct E. Fleischer blev under 10de Marts 1818 bestiftet til Overlærer her ved Skolen.

Professor Stougaard blev under 25de Mai 1826 udnævnt til Ridder af Dannebrogen.

I samme Periode tilkom følgende Lærere:

Cand. Theol. Jeppe Christensen Øvistgaard, under 3die Aug. 1811 udnævnt til Adjunct her ved Skolen. Under 3die Aug. 1819 udnævnt til Overlærer ved den lærde Skole i Slagelse. Under 6te Juli 1826 bestiftet til samme Skoles Rector. I sin Embedstid her ved Skolen underviste han i Religionen, det græske og franske Sprog.

Cand. Theol. Peder Munch, udnævnt til Adjunct under 5te Jan. 1813, blev 1816 befordret til Sognepræst for Beder og Malling Menigheder i Aarhus Stift, hvor han døde 1834.

Cand. Theol. Hans Henrik Blache, udnævnt under 5te Sept. 1814, med Anciennitet fra 31te Juli 1813, under hvilket Datum han af den Kongel. Direction var constitueret. Under 26de Octbr. 1824 forund-

tes ham Prædikat af Overlærer. Under 14de Decbr. 1833 udnævntes han til Conrector.

Fra 1813 til 1818 har han underviist 2den og 3die Classe i det latinske Sprog; fra 1818 til nærværende Tid 3die og 4de Classe i det latinske Sprog, samt fra 1819 tillige 4de Classe i det Græske. Fra 1834 har han besørget den latinske Stiløvelse i 2den Classe, imod at afgive Mythologie og Oldsager i 4de Classe til Adjunct Birch.

Cand. Theol. Jacob Samuel Hertel blev under 5te Octbr. 1816 forflyttet hid som Adjunct fra Randers Skole, ved hvilken han siden 1813 i samme Egenskab havde staaet. Under 19de Mai 1824 blev han befordret til residerende Capellan i Colbing, samt Sognepræst for Almindelige Menighed und R. St. 1831 Sognepræst til Thisted, samt Provst.

I sin Embedstid herved Skolen underviste han første Classe i Latin og de tvende øverste Classer i Religionen og det tydske Sprog.

Cand. Theol. Peter Christian Asmussen, udnævnt til Adjunct under 14de Novbr. 1818. Under 9de April 1828 Præst for Seiling og Sinding i Marh. St. 1833 Præst til Bredsted i B. St. 1835 Præst i Them i Marh. St. Hans Underviisningsfag her ved Skolen var det franske Sprog i de tre øverste Classer og det græske Sprog i anden og tredie Classe, samt Religion i 1ste Classe.

Cand. Theol. Hans Peter Møllerup, udnævnt under 11te Decbr. 1819. Blev under 5te Novbr. 1830 befordret til Sognepræst for Trige og Ølsted Menigheder i Marh. St. I sin Embedstid her underviste han først hele Skolen i Dansk, samt 2den Classe i Latin; siden hele Skolen i Religion, første Classe i Latin, samt tredie og fjerde Classe i Tydsk.

Cand. Theol. Peter Jørgen Stougaard, udnævnt til Adjunct under 3die Aug. 1824, under 6te

Novbr. 1829 Præst til Bindum i Viborg St. Hans Underviisningsfag vare Dansk gjennem hele Skolen, samt Latin i 2den Klasse.

Cand. Theol. Jens Frederik Wilhelm Edsberg, udnævnt til Adjunct den 31te Mai 1828. Blev 1835 Præst til Hornslet i Nærh. St. Underviste her i Religionen, det franske og græske Sprog.

Cand. Theol. Holger Lorenz Basse Fønøf, udnævnt til Adjunct den 25de Decbr. 1830. Blev under 6te Septbr. 1833 beskicket til ordineret Catechet og første Lærer ved Domsognets Borgerstole her i Byen. Herved Skolen vare hans Underviisningsfag Latin i 1ste Klasse, Græsk i 2den og 3die, samt Tydsk i 2den, 3die og 4de Klasse.

Cand. Phil. Frederik Sneedorff Birch, const. under 19de Decbr. 1829, under 15de Febr. 1834 udnævnt til Adjunct. Han har forhen underviist 2den Klasse i Latin; for nærværende Tid ere hans Underviisningsfag det danske og franske Sprog gjennem hele Skolen, samt græsk-romerske Oldsager og Mythologie i øverste Klasse.

Cand. Phil. D. C. L. Arntzen constit. i Octbr. 1833, udnævnt til Adj. under 28de Octbr. 1834. Hans Underviisningsfag ere Latin i nederste Klasse, Græsk i 2den og 3die Klasse, samt Tydsk gjennem hele Skolen.

Cand. Theol. Wilhelm Paludan-Müller, const. i Maret 1835. Under 19de April 1836 udnævnt til Adjunct. Besorger den latinske Underviisning i anden Klasse, samt Religionsunderviisningen gjennem hele Skolen.

Med Timelærerne ere i samme Tidrum følgende Forandringer foregaaede:

Efter Tegnelærer Karlos Bortreise 1815 ansattes i hans Sted Tegnelærer Engelbreth.

Efter Calligraphen Narestрупs Dod ansattes Cand. Theol. og Cantor P. Rabell. Dgsaa denne levede kun faa

Nar og efterfulgtes af R. P. Rohr. Efter dennes Dod blev dette Fag i nogle Nar besorget ved daværende Adjunct Møllerup, som nod den Calligraphen tilstaaede Betaling. Efter Møllerups Befordring til geistligt Embede ansattes Dyr- og Landskabsmaler E. Høgh-Guldberg.

I Sang ere Disciplene blevne underviste af Cantor P. Rabell; efter dennes Dod af Cantor Rosenkilde, nuværende Kongel. Skuespiller, og siden dennes Ansættelse ved Theatret af Cantor J. Rabell.

Svømmeovvelser havde siden 1820 fundet Sted under Veiledning af Ritmester v. Lausen. Den fuldstændige gymnastiske Underviisning blev indført i Sommeren 1829 under samme Lærer. Efter hans Dod 1833 ansattes nuværende Lærer, Hr. Ritmester v. Freiesleben.

Skolens nærværende Lærere ere saaledes:

Rector, Professor J. Stougaard, Ridder af Dbr.

Conrector H. H. Blache.

Overlærer E. C. Fleischer.

Adjuncterne J. C. Birch.

— D. C. L. Arnzen.

— B. Paludan-Müller.

og Lmelærerne:

Tegnelærer Engelbreth.

Syngelærer Cantor Rabell.

Calligraphen E. H. Guldberg.

Gymnastiklærer Ritmester v. Freiesleben.

4. Om Timefordelingen.

Lectionstabellen er i dette Tidsrum hyppigt bleven forandret, i det, ved indtressende Lærerliste, Fagene ere blevne anderledes fordeelte. Dgsaa ere undertiden nogle

Timer tagne fra eet Fag og lagte til et andet. Den Indretning, at tredje og fjerde Klasse i visse Fag (Historie og Geographie, Religion, Dansk og Arithmetik) bleve underviste i Fælledsskab, er, som aldeles u hensigtsmæssig, efterhaanden bleven ophævet; men herved er Timeantallet for Lærerne blevet noget større. For saavidt saadanne Forandringer, der altid approberes af den Kongelige Direction, have deres Grund deri, at Fagene ved en ny Lærers Ansættelse anderledes fordeles, ville de nødvendigvis altid finde Sted; men naar man seer, at Timeantallet, som til hver enkelt Fag anvendes, i de forskjellige Skoler er saameget forskjelligt*, kan man vel neppe andet end dele det Dunst, at en almindelig Lektionsplan for de lærde Skoler maatte blive udarbejdet og autoriseret, saa at det blev afgjort, hvormange Timer der skulde anvendes paa ethvert Fag især. Da alle disse Undervisningsanstalter, Soroe Skole undtagen, ere indrettede efter samme Grundsætninger, og have samme Diemed, kan der heller ikke i Skolernes egen Natur være nogen Anledning til en saadan Forskjellighed i Lektions Tabellen, og Timefordelingen maa altsaa i nogle Skoler være mindre rigtig. Maa skee har hist og her en enkelt Lærer søgt at gjøre sit Fag gjeldende paa de andres Bekostning; muligt ogsaa Banskeligheden med at faae Fagene fordeelte, saaledes at Enhver kunde faae det, han var vægtig, har frembragt disse Anomalier.

I Skoleaaret 1835—36 vare i Aarhus Skole Timerne fordeelte mellem de forskjellige Fag saaledes som sees af hosfølgende Tabel:

---

* S. Selmers Acad. Tid. 3 Aarg. 3 S.

Lærefag.	4 Cl.	3 Cl.	2 Cl.	1 Cl.	Σ Alt.
Dansk	2	3	4	4	13
Latin	6	8	8	10	32
Lat. Stil	3	3	3	=	9
Græsk	5	5	4	=	14
Mythologie	2	1	=	=	3
Hebraisk	3	=	=	=	3
Religion	5	4	3	4	16
Historie	4	3	4	3	14
Geographie	2	2	2	2	8
Arithmetik	2	2	3	6	13
Geometrie	3	3	=	=	6
Tydsk	2	3	2	2	9
Fransk	3	3	3	1	10
Naturhistorie	=	=	=	3	3
Calligraphie	=	2	4	4	10
Tegning	=	=	2	3	5
	42	42	42	42	168.

Hertil kommer endnu Underviisningstimerne i Sang og Gymnastik, som nødvendigvis maa henlægges udenfor den almindelige Skoletid. I Gymnastikken have fjerde og tredje ligesom anden og første Klasse Underviisning i Fælledsskab, enhver Afdeling to Timer ugentlig. I Sang undervises kun de, som dertil have Anlæg, i Alt 3 Timer om Ugen.

Mellem Lærerne ere Timerne saaledes fordeelte:

Profesor Stougaard har ugentlig	25
Conrector Blache	28
Overlærer Fleischer	22
Adjunct Birch	26
— Arnzen	28
— Paludan-Müller	24
Tegnelærer Engelbreth	5
Calligraph Guldberg	10
Syngelærer Rabell	3
Ritmester v. Freiesleben i Gymnastik.	4.

At ovenstaaende Lektionstabel kunde behøve nogen Indskrænkning, synes mig utvivlsomt. Syv daglige Underviisnings timer, Sang og Gymnastik derunder ei indbefattede, er uden tvivl for meget. Smidlertid vil Underviisningsgjenstandenes Omfang neppe tillade betydelig Indskrænkning. Til Sagkyndiges Bedømmelse tilføies her følgende Forslag til en Timefordeling ved een af de almindelige lærde Skoler:

Lærefag.	4 Cl.	3 Cl.	2 Cl.	1 Cl.	Σ Alt.
Dansk	2	3	3	3	11
Latin	5	8	8	8	29
Lat. Stil	3	2	3	=	8
Græsk	3	5	4	=	12
Hebraisk	2	1	=	=	3
Relig. og Ny Testament	5	3	3	3	14
Geographie	1	2	2	2	7
Historie	4	3	3	3	13
Arithmetik	2	2	3	3	10
Geometrie	3	2	=	=	5
Tysk	2	3	2	2	9
Fransk	3	3	2	=	8
Naturhistorie	=	=	=	3	3
Calligraphie	=	2	4	4	10
Tegning	=	=	2	3	5
	35	39	39	34	147.

hvortil endnu komme de forhen omtalte Synges- og Gymnastiktimer.

Med dette Timeantal, troer jeg, Underviisningen kunde besørges, uden at tabe Noget enten i Omfang eller Grundighed. Fra Latinen er taget 4 Timer, fra Græsten 2, og mere kan neppe uden Skade undværes. I øverste Klasse har jeg til Latin anvist 8 Timer ugentlig, af hvilke de tre skulde anvendes til latinsk Stil. Dennes Nødvendighed, naar grundig Kundskab i Sproget skal opnaaes, anseer jeg som hævet over al Tvivl; og heri vil vistnok

Enhver, som har underviist i dode eller levende Sprog, give mig Ret. Dog ønskede jeg disse tre Timer saaledes anvendte, som de i en lang Række af Aar her ved Skolen ere anvendte, nemlig saaledes, at to Timer efter hinanden een Gang ugentlig anvendes til at skrive en latinisk Stiil paa Skolen, under Lærerens Opsigt. Saaledes nodes den efterladne Discipel dog den ene Gang ugentlig til, aldeles uden fremmed Hjælp, at skrive sin Stiil, hvilket jeg af Erfaring veed ellers ikke saa let kan tilveiebringes (Jeg har endogsaa oplevet, at Forældrene selv have forhjulpet deres Børn til en saadan Lettelse, der i det Mindste ved Qvartalets Ende kunde forstærke dem en bedre Character) og det bliver tillige en Lettelse for Disciplene, som derved vinde mere Tid hjemme til Forberedelse i andre Fag. I anden og tredie Klasse har jeg foreslaaet 8 Timer til Latinen, fordi Grammatikken her fordrer særegne Timer. De græske Timer i 4de Klasse har jeg indskrænket til 3, hvormed jeg troer man kan komme ud; i 3die Klasse har jeg derimod anvist dette Fag 5 Timer, ligeledes for Grammatikkens Skyld. Mythologie og Oldsager kunde, troer jeg, som særegen Underviisningsgjenstand bortfalde, og det, deraf behøvedes, deels meddeles ved Autorernes Forklaring, deels overlades til Disciplenes Privatstudium. Geographien kunde maafee i de tre nederste Classer bringes saavidt, at i overste Klasse een Time kunde være tilstrækkelig, med mindre med dette Fag skulde forbindes Naturhistorie, saaledes som man ogsaa nylig har foreslaaet, hvilket Forslag synes mig, kunde fortjene Overveelse. Til Tydsk og Fransk troer jeg, der ingenlunde bør foreslaaes flere Timer. Naar en Discipel, efterat han i de første Classer har modtaget en forberedende Underviisning, ved 2 a 3 Timers ugentlig Underviisning i de overste Classer, altsaa i en Tid af fire til sex Aar, i disse Sprog ikke kan opnaae den ønskelige Duellighed, da ligger Skylden enten hos Læreren, som ikke kan eller vil undervise, eller

hos Discipulen, som ikke kan eller vil modtage Underviisning. Men man feiler neppe, ved i mange Tilfælde at søge den forste Grund til den almindelige Svaghed i de levende Sprog i examen artium, hvis Fordringer i denne Henseende synes saaledes nedstemte, at de uden synderlig Dygtighed kunne tilfredsstilles.

Efter denne Lektionstabel fik overste Klasse hver af de 5 Dage i Ugen kun 6, og den sjette Dag kun 5 egentlige Læsetimer, anden og tredie Klasse fik vel nogle flere Timer; men deels anvendtes af disse 6 til Calligraphie og 2 til Tegning; deels kan man formene delst den yngre Alder, hvori disse Classers Disciple gemeenligen ere, ikke sætte saa stor Tillid til Hjemmeskolen. Om nederste Klasse, som fik de færreste Timer, kunde vel det Samme gjelde; dog vilde vel for disse Smaadrenge 34 Timers ugentlige Stillesiddende paa Skolen være meer end nok.

5. Om Lære- og Læsebøger.

Da Underviisningsgjenstandene i alle Landets lærde Skoler, paa faa Undtagelser nær, ere de samme, behøver jeg ikke her vidtloftigere at omtale dem med Hensyn paa denne Skole. Kun i Henseende til de Lærebøger, som bruges, og de Forfattere, saavel i døde som i levende Sprog, der læses, ifølge den Frihed i Valget, som Placaten af 22de Marts 1805 og Bekjendtgjørelsen af 10de August 1818 indrømmer, er der nogen Forskjellighed i de forskjellige Skoler. Smidterkd vilde det ikke være hensigtsmæssigt at anføre alle de Forandringer, som i Henseende til disse Lærebøger i det nævnte Tidrum her have fundet Sted, og jeg vil derfor indskrænke mig til, at nævne dem, som for nærværende Tid, med den Kongelige Directions Approbation, bruges ved Underviisningen.

I Modersmaalet: 1ste og 2den Klasse: F. C. Birchs Grundrids af den Danske Sproglaere; Kroosings poetiske Læsebog. I 3die og 4de Klasse: Rahbek om den Danske Stil, udg. v. Boye; Dolz's Lænelære, overs. af Rahbek. Gjennem alle Classer: F. C. Birchs Danske Rettskrivningslære.

I Religionen: 1ste og 2den Klasse: Valles Lærebog og Herslebs mindre Bibelhistorie. I 3die og 4de Klasse: Fogtmanns Lærebog; Herslebs større Bibelhistorie. Desuden gennemgaaer Religionslæreren hvert Aar med øverste Klasse eet af Evangelierne.

I Historie og Geographie: 1ste Klasse: Munthes mærkværdigste Begivenheder af Verdens Historie, og Kofods Udtog af Geographien. I de øvrige Classer: Kalls Verdenshistorie og Riises Geographie; den gamle Verdens Geographie læses efter Estrup.

I det hebraiske Sprog læses Lindbergs Grammatik og Genesis.

I det tydske Sprog: 1ste Klasse: Hallagers Læsebog; 2den Klasse: Riises Læsebog for Begyndere og Hjorts større Grammatik. 3die Klasse: Hjorts Læsebog og samme Grammatik. 4de Klasse: Bloms Chrestomathie, Hjorts Grammatik samt Gronbergs Stiløvelser.

I det franske Sprog: 1ste og 2den Klasse: Borrings mindre Læsebog og Grammatik. 3die Klasse: Sammes Læsebog for Mellemclasser. 4de Klasse: Sammes Etudes littéraires, Partie en prose. 3die og 4de Klasse: Borrings franske Stiløvelser (bruges mundtlig). Desuden læses sædvanligt hvert Aar i 4de Klasse et eller andet mindre Stykke af den nyere franske Literatur.

I Naturhistorie, der kun i 1ste Klasse læses, bruges Riisens Haandbog.

I de mathematiskke Videnskaber ere hidtil brugt Bjørns Arithmetik og Geometrie, i hvilke Bogers Sted nu, fra de nederste Classer af, efterhaanden indfores Bergs første Grunde til den almindelige Mathematik.

I det latinske Sprog anvendes i de nederste Classer Badens Grammatik og Borgens Læsebog, Gedikes Chrestomathie, samt de Forfattere, som sædvanligt i disse Classer pleies at læses. I 3die Classe læses enten Cæsar, eller Ciceros Breve ved Bloch, Horatses Epistler, Terentii Comedier, en Chrestomathie af Dvids Forbindlinger eller andre Forfattere, som egne sig for den Alder, hvori Classens Disciple sædvanligt ere.

I det græske Sprog anvendes i 2den Classe Langes Grammatik og samnes Læsebog. I tredie Classe læses aarlig en Biographie af Plutarch eller en Bog af Xenophon, samt en Bog af Homer.

Istedetfor at opregne de Auctorer i det latinske og græske Sprog, som i overste Classe pleie at læses, vil jeg kun levere en Fortegnelse over hvad Candidaterne i to forskjellige Aar, 1826 og 1834, i de to dode Sprog have angivet til examen artium. Jeg vælger disse Aar, fordi jeg just har Fortegnelserne over de, da angivne, Forfattere ved Haanden. Candidaterne have i andre Aar angivet andre Forfattere, men saalænge Underviisningen har været mig betroet, har Læsningen altid været om trent af samme Omfang. Man vil tillige deraf see, at den Paastand, som offentlig er gjort, at, hvad de Studerende læse af de gamle Skribenter, kun er en Ubestydighed, ikke i Henseende til denne Skole, og jeg formoder ligesaalidt i Henseende til de øvrige, er overeensstemmende med Sandhed.

1826. Latin. Virg. Æn. lib. 1, 2, 3, 4, 6.

Horat. Od. lib. 1—4. Epist. lib. 1—2.

Carm. sec. Ars. poet.

Livii hist. lib. 1—2.

Cæsar de bello. gall. lib. 1—3.

- Cicer. de off. lib. 1—3.
 Quinct. de inst. orat. lib. 10 et 12.
 Ciceron. orationes pro Sex. Roscio
 Amer. pro lege manilia, pro
 Marcello.
- Græsk. Hom. Iliad. lib. 1, 3, 5, 6, 9, 10.
 Plutarchi Timoleon, Philopoemen Tib.
 Gracchus, C. Gracchus et Brutus.
 Platonis Apologia Socratis. Crito.
 Luciani Dialogi mortuorum.
1834. Latin. Virg. Æn. lib. 1, 2, 3, 4, 6.
 Hor. Odar. lib. 1—4. Epist. lib.
 1—2. Ars. poetica.
 Livii hist. lib. 1. Cæsar de bello
 gallico. lib. 1—4.
 Ciceron. de nat. deor. lib 1—2.
 — de suib. bon. et mal. lib.
 1—4.
 — Orationes 1—4 in Catil.,
 — pro lege manilia, pro Archia
 poeta, pro Ligario.
- Græsk. Hom. Iliad. lib. 1—5.
 Xenoph. Cyropæd. lib. 1—8.
 Luciani Dialogi mort.

Herved maa endnu bemærkes, at de Alle have læst de Læsebøger og Forfattere som bruges i de lavere Classer, men som ikke angives til examen artium, deels fordi de ikke ere passende, deels ogsaa for ikke at overlæsse Disciplene med Repetitionsarbejde i deres Dimissionsaar.

6. Discipelantallet og de fra Skolen Dimitterede.

Fra Aaret 1805 til 1836 har Skolens Discipelantal været, som følger:

1805—40.			
1806—50.			
1807—60	hvoraf	1	Ustuderende.
1808—57	—	7	—
1809—51	—	8	—
1810—57	—	7	—
1811—44	—	7	—
1812—50	—	6	—
1813—54	—	5	—
1814—57	—	3	—
1815—62	—	5	—
1816—57	—	4	—
1817—76	—	6	—
1818—80	—	4	—
1819—86	—	2	—
1820—90	—	1	—
1821—87	—	∴	—
1822—86	—	∴	—
1823—80	—	∴	—
1824—74	—	∴	—
1825—74	—	∴	—
1826—73	—	∴	—
1827—72	—	1	—
1828—60	—	2	—
1829—57	—	∴	—
1830—64	—	∴	—
1831—61	—	∴	—
1832—54	—	∴	—
1833—52	—	∴	—
1834—49	—	∴	—
1835—52	—	∴	—
1836—57.	—	∴	—

Man seer af forestaaende Tabel, at Discipelantallet fra 1805, med faa Afvigelser, er steget indtil 1820, da det culminerede med Tallet 90, som maaskee er det

høieste Antal Skolen i et Aarhundrede har havt*. Frå dette Aar af begyndte Antallet igjen at dale, indtil det i 1834 sank til 49. I Aaret 1835 steg det igjen til 52 og i 1836 til 57. Til denne Stigen og Falden af Antallet i en lærd Skole kan der gives flere Aarsager, i det den deels kan søges deri, at i visse Perioder flere eller færre, i Medfør af Tidssomstændighederne, sætte deres Born til Studeringer, deels ogsaa i Skolens meer eller mindre heldige Besætning med Lærere. Da Forfatteren i den største Deel af dette Tidrum har arbejdet ved denne Skole, kan han om det sidste Punct have en bestemt Mening; men han gjør ikke Regning paa at finde Tiltro, naar han forsikrer, at han, skøndt han ingensinde har været blind for Skolens Brøst og Mangler, dog ikke seer sig i Stand til at nævne det Dvinqvennium, da den i det Hele har været bedst forsynet med Lærere, saaledes at deri Grunden til den større eller mindre Freqvents kunde søges. Han vil derfor blot tilføie den Bemærkning, der vel kan være tilstrækkelig til Sagens Dphlysning, at i det Aar, Aarhuus Skole havde det største Discipelantal, havde Randers og Horsens Skole det mindste. Saaledes var i Aaret 1820 Disciplenes Antal i Aarhuus 90, i Horsens 22 og i

---

* Ifølge Skolens Regnskabsprotocol var i Tidrummet 1749—1803 det mindste Discipelantal (i Aaret 1758) 24; det høieste (i Aaret 1788) 79. I Biskoppens Archiv findes derimod en af Rector Niels Nielsen Krog 1681 efter Opfordring afgiven Erklæring, ifølge hvilken Discipelantallet i det nævnte Aar beløb sig til 95. Rectoren klager i Dvrigt over dette ringe Antal, og beretter, at der i forrige Tider havde været 80 Disciple i øverste Klasse. Den sidste Notits skylder jeg Hr. Dr. Med. Hübertz, som i flere Aar har anvendt megen Tid og Flid paa at undersøge Byens og Stiftets offentlige Archiver. Overhovedet synes den øverste Klasse i hine Aar at have havt meest Tillob. Saaledes finder jeg, at da Disciplenes Antal i Aaret 1762 udgjorde 32, henhørte 18 af disse til øverste Klasse.

Randers 35, hvorimod saavidt vides, Discipelantallet i alle tre Skoler nu er omtrent lige.

De saakaldte ustuderende Disciples Antal har, som Tabellen udviser, været meget forskjelligt, ja i nogle Aar forsvinde de endog ganske. Da der, og det ikke uden Grund, er bleven klaget over Mangel paa Underviisning for saadanne Børn af den mere dannede Borgerklasse, som ei bestemmes til Studeringer, maa der gives særegne Grunde til, at denne Udvei ikke er mere benyttet, og jeg troer at finde disse i følgende Omstændigheder. Da de Ustuderende i Fællesskab med de Studerende nyde Underviisning, kan denne ikke være aldeles afsættet efter deres Tærv. Da de i de Timer, hvor der undervises i Latin og Græsk, maa gaae bort, forarsages dem derved megen Tidsspilde, og det bliver ikke let muligt, at indrette Lektionstabellen saaledes, at de kunne faae deres Timer samlede. De levende Sprog, som for dem maatte være de vigtigste Fag, kunne ikke i de lærde Skolers nederste Classer drives med den nødvendige Kraft. Hertil kommer endelig den Omstændighed, at de Ustuderende, paa faa hæderlige Undtagelser nær, have været saadanne, som formedelst Mangel paa Naturgaver ere blevne erklærede uduelige til Studeringer. Jeg tilføier disse Bemærkninger, for at man ikke af de Ustudendes mindre heldige Fren gang skal ulede noget mod Foreningen af den lærde Skole og den saakaldte Realstole, en Forbindelse, som jeg ikke blot anseer for mulig, men som endog under nærværende Omstændigheder i Provindsbyerne turde blive den eneste Udvei.

Af dette Antal Disciple ere i samme Tidrum følgende dimiterede til Universitetet, hvilke her anføres efter Aarfølgen med Tilføielse af deres nuværende Stilling, saavidt om denne kan erholdes Oplysning. Ved den, som endnu ikke er indtraadt i Embedsstilling, tilføies den Embedsexamen, han har underkastet sig.

1805.

1. J. L. Berg, Adj. v. Nykjøbing Cathedralsskole.
2. W. R. Ulfens, Præst til Marslev og Tilst i Aarh. St.
3. J. P. Schoubye, Præst til Østbirk i Aarh. St.
4. J. Kummelhoff, Cancellieraad, Bye- og Herreds-
foged i Nykjøbing paa Mors.

1806.

5. H. H. Blache, Conrector v. Aarh. Cath.
6. H. Ingerslev, Præst til Vivild i Aarh. St.
7. H. Müller, første Lærer ved Borger-skolen i Mariager.
8. L. D. Monrad, Præst til Øster- og Vester-Alling
i Aarh. St.
9. J. Blicher, Kirkesanger og Skolel. i Ørting.

1807

blev Ingen dimitteret.

1808.

10. C. R. P. Kjerulff, Præst paa Faiv v. Laaland.
11. J. S. Hertel, Præst i Thisted og Provst.
12. H. Götttsche, Præst til Bestervelling i Vib. St.
13. H. Rasmussen, Præst til Haasum i Vib. St.
14. P. L. B. Ingerslev, Præst til Bestervig i Aalb. St.
samt Provst.
15. M. P. D. Rønsholdt, Præst til Bridsted i Vib. St.
16. F. R. Ring, dode som Reg. Chir. paa Guinea.
17. P. Tetens, Præst i Ribe.
18. M. Götttsche, Kirkes. og Skolel. i Ebeltoft.

1809

blev Ingen dimitteret.

1810.

19. N. M. Laboe, Præst til Kragelund i Aarh. St.
20. J. L. Brandt, Præst til Fausing i Aarh. St.
21. S. W. Bruun, Præst til Rousted i Aarh. St.

22. W. Hviid.
23. S. Raae, mistede i en Sygdom sit Syn.

1 8 1 1.

24. J. A. Westergaard, død som Districtslæge i Aalb.
25. P. L. Jørgensen.
26. C. C. Kroyer, Præst. til Rjettinge i Loll. St.

1 8 1 2.

27. P. Almusen, Præst i Them.
28. L. Rabell, døde som Student.
29. N. B. Krarup, Dr. Phil. og Forstander for Borgerdydsskolen paa Christianshavn.
30. L. Kaalund, Præst for Boddum i Aalb. St.

1 8 1 3.

31. A. Kroyer, døde som Student.

1 8 1 4.

32. A. Stougaard, Bataillonschirurg i Kjobenhavn.
33. H. Bonnevie, Præst til Ballekilde i S. St.

1 8 1 5.

34. D. Byberg.
35. J. C. Gundelach-Møller, Prof. og Overchir. ved Frederiks Hospital.
36. C. Hoier, Regimentsquartierm. og Auditeur v. d. hollst. Landseneereg.
37. H. P. Møllerup, Præst til Thrige i Aarb. St.
38. G. F. Meiersen, Regimentschir.

1 8 1 6.

39. B. Magnusen, Præst til Lyngaae i Aarb. St. Provst.
40. Th. F. Steen, døde som Cand. Theol.

1817.

41. D. Baron af Guldencrone, Lehnbaron til Wilhelmshborg, Hofjægermester og Kammerherre.
 42. C. L. Steen, Præst i Svendborg.

1818.

43. P. J. Stougaard, Præst til Bindum i Vib. St.
 44. F. Petersen, Præst til Madum i R. St.
 45. H. Th. Barfoed, Præst til Alkeborg i Aarh. St.
 46. H. P. Ebeling, Præst til Spandet i R. St.
 47. D. Th. Krarup, Præst til Naur i R. St.
 48. H. Chr. Ingerslev, Præst til Brensted i Aalb. St.
 49. J. F. Rasmussen, Garnisonschirurg paa Christiansøe.

1819.

50. St. Heegaard, Præst i Nordbye paa Samsøe.
 51. C. L. Koster, Apotheker i Randers.
 52. S. M. Sorensen, Præst til Seiling i Aarh. St.
 53. D. Boggild, ord. Catechet i Corsøer.
 54. A. Heegaard, Præst til Estvad i R. St.

1820.

55. Fr. Rasmussen, studerede Philologien og døde ved Akademiet i Aaret 1836.
 56. H. A. Schæffer, Høiesteretsadvocat.
 57. C. F. Ingerslev, Mag. art., Overkerer i Randers.
 58. M. R. Barfod, Præst til Ryde i S. St.
 59. D. Thomsen, Eier af det forhenv. Jversenske Bogtrykkerie i Odense.
 60. P. S. Fonss, Præst til Møgeltonder i Ribe St.
 61. L. Larsen, død som Cand. jur.
 62. P. M. Sinding, Copiist i Hof- og Stadsretten.

1821.

63. A. Winding, Præst for Sonderhaae i Aalb. St.
 64. J. Lemeier, død som Student.

65. N. S. Møller, reiste til Vestindien.
 66. Th. Funder, Cand. jur., Eier af en Tobakksfabrik
 i Aarh., Stænderdeputeret.
 67. J. J. Tonning, Capellan pr. p.

1 8 2 2.

68. J. W. Bille, Præst til Sennel i Aalb. St.
 69. F. Haar, Præst til Næsby i B. St.
 70. H. C. Ebeling, Catechet i Bogense.
 71. Chr. Rabell, død som Cand. Theol.
 72. N. B. Krarup, Seminarielærer i Lyngbye.
 73. S. B. Brahm, Præst til Ugersøe og Omøe und. S. St.

1 8 2 3.

74. D. Hoegh-Guldberg, Licent. Med., Reservemedicus
 ved Frederiks Hospital.
 75. N. M. Schmidt, Capellan p. p.
 76. D. P. Lind, Præst til Skarild i N. St.
 77. J. M. Dahl, død som Cand. Theol.
 78. J. Lind, Præst i Veirum i N. St.
 79. Fr. S. Birch, Adj. v. Aarh. Cath.
 80. Th. Krarup, Præst til Kongsted i S. St.

1 8 2 4.

81. J. H. Dame, Copiist i Kongens Fogeds-Contoir.
 82. M. Schæffer, Bataillonschirurg i 2det Livreg.
 83. H. L. B. Fons, Catech. v. Borgerstolen i Aarh.
 84. H. Blichfeld, Capell. p. p.
 85. St. H. Mygind.
 86. J. Ugerup, Adj. v. Cathedralsk. i Roskilde.
 87. H. Th. Mygind, Præst til Naurup i B. St.
 88. H. F. J. Gyberg, Præst til Jernved i N. St.
 89. P. E. Lacour, Capellan p. p.
 90. W. Schæffer, Cand. jur.

1 8 2 5.

91. F. Vocatius, død som Cand. Theol.
 92. St. Studsgaard, død som Student.

93. J. Lørslev, Capellan p. p.
 94. E. Hald, Cand. Theol.
 95. J. E. Schousboe, Præst til Ringgive i R. St.
 96. P. S. Schousboe, ord. Catechet i Veile.

1 8 2 6.

97. C. M. Weis, Volontair i Cancelliet.
 98. D. Flensburg, Præst til Lørslov i Nalb. St.
 99. C. M. Weis, Copiist under Cancelliet.
 100. N. M. Blach, Cand. Theol.
 101. J. A. Flensburg, Præst til Bjøl i Nalb. St.
 102. C. Kaalund, Cand. Theol.

1 8 2 7.

103. P. Rogind, Præst til Myngind i Narb. St.
 104. Th. Dahl, Cand. jur.

1 8 2 8.

105. A. Secher, Cand. Theol.
 106. J. Clementsen, Krigscancelliesecretair.
 107. J. Koster, Cand. Theol.
 108. J. Seidelin, Cand. Theol.
 109. D. Mehl, Cand. Theol.
 110. Chr. Friis, Cand. Theol.
 111. Chr. H. Wildenradt, Cand. jur.
 112. H. E. Warming, Cand. Theol.
 113. P. Lüsberg.

1 8 2 9.

114. E. Dahl, Cand. jur.
 115. B. Schousboe, Cand. Theol.
 116. C. Knudsen.
 117. C. Weis, Cand. Med. & Chirurg.

1 8 3 0.

118. S. Davidsen.
 119. E. J. Elmquist, Cand. juris.

120. L. Kold.
 121. F. Willemoes, Cand. jur.
 122. B. Née, Kjobmand i Randers.
 123. L. P. Jorgensen, Cand. Theol.
 124. W. Hald.

1 8 3 1.

125. N. Willemoes.
 126. J. Suckow.
 127. J. Rogind.
 128. D. Hahn.
 129. W. Scholer.
 130. F. Neergaard.
 131. C. D. Steenberg.
 132. K. W. Schmidt.

1 8 3 2.

133. C. A. Lynghye.
 134. C. Ebeling.
 135. A. Secher.
 136. F. Guldberg.

1 8 3 3.

137. J. W. Bruun.
 138. G. Winther.
 139. W. Thisted.
 140. F. Moller.
 141. C. Secher.
 142. D. Lindhard.
 143. A. Weis.
 144. L. Marzetta.
 145. D. Andersen.
 146. F. Friis.

1 8 3 4.

147. C. Lassen Nyberg.
 148. L. Warming.

149. C. Riisom.

150. F. Dahl.

1 8 3 5.

151. J. Dahl.

152. E. Vilking.

1 8 3 6.

153. C. Brix.

154. A. H. Elmquist.

155. J. Fausbüll.

156. A. Fleischer.

157. C. Rousing.

158. E. Bruun.

Foruden de ovennævnte til Universitetet Dimitterede have i samme Tidrum 146 frequenteret Skolen. Noget af disse have forladt den formedelt Forældrenes Bortreise til fjernere Egne af Landet, og ere siden, enten fra andre Skoler, eller privat dimitterede. En Deel udmeldtes efter Lærernes Raad og ere siden enten privat dimitterede eller overgaaede til andre Stillinger i Livet. Ikke Faa have ogsaa ved privat Dimission søgt en Gjenvei til Universitetet, for hvilket Skolen endnu ikke anfaa dem for modne.

I Aaret 1826 dimitteredes herfra Skolen C. A. H. Gähler fra Rendsborg Skole, efter udholdt Tentamen, ifølge Skoleforordningen af 1809 § 103.

7. Examen artium.

For Aarene 1805—13 findes fuldstændige Lister over Udfaldet af examen artium i Statsraad Engelstofts Annaler; men da disse med sidstnævnte Aar ophørte, savnes saadan Efterretning indtil 1818, fra hvilket Aar af de fuldstændige Lister over de til Universitetet dimitterede Studerende med de dem til examen

artium tildeelte specielle Characterer ere blevne udgivne. Da nu i de første Aar efter Reformen ingen Hovedcharacter blev given, og den, efterat den siden blev indført, synes at være uddragen efter særegne, fra de nu gjældende, aldeles afvigende Regler*, og da der desuden fra 1813 til 1818 bliver et Hul, som jeg ikke kan udfylde, vil jeg her blot meddele en Tabel, som viser, hvilke specielle Characterer i hvert Fag, og hvilke Hovedcharacterer de herfra dimitterede Studerende have erholdt i Tidrummet fra 1818—35.

---

* Saaledes erholdt i Aaret 1812 en vistnok svag Dimittend herfra Skolen: 1 Udg., 3 godt, 8 tem. g., og til Hovedcharacter: maadellg.

	Danst	Latin	Lat. Stil	Græsk	Hebr. eller Equivalens	Religion	Geographie	Historie	Arithmetik	Geometrie	Tydsk	Franst	Hovedcharacteer.
Laud. p. e. . .	4	5		9	4	3	14	4	7	8	7	14	
Laud.	68	69	36	66	49	54	49	48	51	51	72	66	55.
Haud. ill. . . .	37	36	58	31	44	48	40	50	46	42	31	29	52.
Non cont. . . .	1		16	4	11	5	7	8	6	9		1	3.

3 Øvrigt er i det hele Tidrum fra 1805—36 1 bleven indkaldt,
og 2 udholdt ikke Examen.

Det er naturligt, at man bedømmer den lærde Skoles Værd efter det Udfald, examen artium har for dens Dimittender; men ligesom et maadeligt Udfald gennem flere Aar vistnok ikke kan afgive et hæderligt Bidnesbyrd, saa gives der paa den anden Side flere Omstændigheder og Hindringer, som det ikke staaer i Skolens Magt at bortrydde, og hvorpaa den med Grund kan beraabe sig, naar den dadles, fordi et stort Antal af dens Dimittender, deels i enkelte Discipliner ere mindre heldige, deels til Hovedcharacter erholde *Haud ill.*, eller vel endog undertiden derunder. Jeg tillader mig her fortælligen at berøre nogle saadanne, om hvis Tilstedeværelse uden Tvivl de Fleste, og ikke blot Skolemænd, vilke være enige med mig.

Bed enhver Examen raader Skjæbnen meer eller mindre, om den endog er indrettet paa den omhyggeligste Maade, og om endog, hvad jeg ikke tvivler om, hos os er Tilfældet, Examinatorerne ere redelige, upartiske Mænd. Examinandens Driftighed eller Frygtsomhed, hans vieblikkelige Stemning eller legemlige Velbefindende kan være af stor Indflydelse, ligesom ogsaa Dpqaaverne tilfældigviis kunne være lettere eller vanskeligere for een end for en anden af Candidater, der i Øvrigt have lige gode Kundskaber. Og hvilken Examinator vilde vel nægte, at hans egen Sindstemning, der jo kan være afhængig af mange udvortes Omstændigheder, kan have nogen Indflydelse paa hans Dom, eller i det Mindste paa den Mildhed eller Strengthed, hvormed han søger at lede den Feilende paa Spor? Kan han altid sige sig fuldkommen frie for den uvilkaarlige Partiskhed, som en Examinands tiltrækkende eller frastødende Ud-vortes kan forlede ham til? Og om end Intet af Alt dette finder Sted, skulde jeg dog meget feile, om ret mange Examinatorer tør paaftaae, at de under Examinationen af en lang Række af Candidater stedse have kunnet holde deres Opmærksomhed saaledes henvendt paa disses

Svar, at de ved Examinationens Ende med fuldkommen Sikkerhed have kunnet fælde Dommen. Jeg i det Mindste, maa tilstaae, at det efter 23 Aars Ovelse i et offentligt Skoleembede ikke altid har været mig muligt, og er derfor meget vel tilfreds med, at der ved de offentlige Skoleexamina ere Censorer tilstede, der som blotte Tilhørere bedre, uden at abstraheres, kunne bedømme Examinandens Svar. Jeg deler derfor ogsaa fuldkommen det Ønske, som ogsaa af Mag. Ingerslev er ytret, at der ved examen artium maatte være Censorer tilstede, hvilke i Hovedstaden vel uden Vanskelighed vilde være at erholde, hvis det ikke overhovedet var ønskeligere, at en Maturitetsprøve ved hver Skole blev afholdt, hvorved det vel var muligt at treffe saadanne Indretninger, at de Studerendes Dygtighed derved ikke vilde forringes. Dog herom ville formodentlig Meningerne være meget deelte.

Men om endog examen artium kunde indrettes saaledes, at enhver Candidat med den strengeste Noiagtighed erholdt den ham tilkommende Character, vil det dog blive vanskeligt for de offentlige Skoler, især i Provindserne, at bringe et stort Antal af deres Disciple til et høit Maal, da de ere nødte til at modtage og beholde mange middelmaadige Subjecter. Dette kan nu ved den offentlige Skole, ifølge dens Natur, ikke være anderledes. Til at afvise den aldeles uforberedede og bortvise den, der aabenbart er uduelig til Studeringer, har Skolen vistnok, naar den lovbestemte Fremgangsmaade iagttages, Ret; men Middelmaatigheden har vidtudstrakte Grændser, og den, Universitetet siden tilkjender den næstbedste Character, kunde Skolen dog ikke med nogen Ret have givet consilium abeundi. Dette er desuden Noget som Bestyreren af en Skole i Provindsen ugerne og kun tvungen af Nødveridighed griber til. I Hovedstaden staaer Veien til privat Dimission let aaben for den, som forlader Skolen, og medfører, naar han,

hvad vel som oftest er Tilfældet, har sin Hjemstavn i Byen, ingen synderlig Beføstning. I Provindsen derimod ere Forholdene af en anden Beskaffenhed, da Faderen der nodes til at sende sin Søn til et andet Sted, hvor Underviisning, Underholdning &c. kræver en ikke ubetydelig Sum, som han maaskee ikke engang er i Stand til at udrede. Disse middelmaadige Subjecter maa Skolen altsaa beholde, med stor Anstrængelse søge at bringe dem de Kundskaber, de kunde modtage, og endelig efter Examens, til deres Middelmaadighed svarende, Udsald, udsætte sig for en streng Bedømmelse af Skolens Virksomhed, og Forældrenes Misfornoielse, i det disse meget ofte overvurdere deres Søners Duellighed.

Denne altfor høie Mening om Bornenes Evner, der naturligviis oftest, skjøndt ikke udelukkende, findes hos dem, der selv mangle Dannelsen, synes at bekræftes ved en Jordom, jeg endog hos videnskabelig dannede Mænd har fundet, og som, efter min Overbedviisning, fortjener alvorligt at bekjæmpes. Genier, hedder det, due ikke til at være practiske Embedsmænd. De have dertil for liden Stadighed. De ofte smaalige og tørre Embedsforretninger kunne de ikke finde Smag i. Mange af dem udsteie paa forskjellige Maader. De middelmaadige Hoveder ere derfor de allerpaaalideligste. Men for det Første maa jeg herved bemærke, at Genie er et ofte misbrugt Navn, hvorved man tit ingen ret bestemt Forestilling gjør sig, ligesom den virkelige og egentlige Betydning altid er vanskelig at forklare. Saavidt jeg har bemærket, forstaaer man nok i Almindelighed derved et Menneske med gode ja endog udmærkede Anlæg, som kan befatte sig med mange Ting, og, naar han vil, ogsaa udføre dem med Held, men som fattes Stadighed, Alvor og Udholdenhed. Saadanne Folk, hvis Genie dog ofte kan være meget problematist, kunne vistnok ikke i enhver Embedsstilling være paa deres rette Hylde, som man siger, ifald der for dem gives en saadan. Jeg vil

tilstaae, at selv det ægte Genie, den ligesom af en Genius begejstrede Menneskeand, der ved sin skabende Kraft hæver sig over sine Samtidige, heller ikke er skikket til den strenge og ofte trivielle Embedsvirksomhed. I Almindelighed fængsles den heller ikke deraf, men forstaaer at bryde sig en anden Vane. Men sætter man istedetfor Genie et godt, sundt, lyst Hoved, da er der ingen Tvivl om, at det netop er saadanne, som man fortrinnsviis maatte ønske til Studeringer. Vel gives der Embeder, hvis Forretninger ere saa mekaniske, at en Mand med liden Aand ved Orden og Flid vel kan bestyre dem; men hvo tvivler vel om, at i Kongens Raad og i de høieste Regjeringscollegier, paa Prædikestolen og paa Cathedret, for Skrannerne og ved Syngesengen, under forresten lige Omstændigheder, det udmærkede Hoved ogsaa er det fortrinligste. Manden med middelmaadigt Hoved kan i saadanne Stillinger aldrig tilfulde, men blot nogenledes, udføre sine Embedsforretninger, om man endogsaa antager, at han gjerne vilde, hvorfor dog hans Middelmaadighed slet ikke er os Borgen. Det nytter nemlig ikke at tale om den retskafne Vandel, som Noget, der kan erstatte Manglen af Talenter. Retskafne skulle vi alle være, den Høie som den Lave, den aandrige saavel som den mindre Begavede; men til at bestyre et vigtigt Embede i Staten horer der Landsgaver, hvis Mangel ei ved noget Andet kan erstattes. Det er ønskeligt, at Embedsmanden med det indskrænkede Hoved besidder en retskaffen Character; thi uden den var han, som Embedsmand betragtet, visseligen mindre end Intet; men denne er ham ikke i Særdeleshed forbeholden. Man see sig engang om i Historien og i sin egen Erfaringskreds! Var det ikke stedsse Mænd, der med fortrinlige Landsgaver forbandt en retskaffen Tankemaade, der ved en velsignelsesrig Virksomhed bleve saavel deres Samtids som Efterslægtens Belgjørerere? Jeg har maastee vidtloftigere, end Noget ville ansee det fornødent, omtalt

denne Fordom, men jeg har ikke sjelden hørt den fremsætte som ubestridelig Sandhed; og den er efter min Overbeviisning i sine Folger fordærvelig for Staten og ofte for det paagjeldende Individ selv* naar Forældre forledes til at sætte Born til Studeringer, som mangle de naturlige Anlæg dertil, og som kunde være bleve dygtige Borgere i en, paa de aandelige Kræfter mindre beregnet, Birketreds.

Hvad i Dyrigt de specielle Fag angaaer, viser Tabellen, at der for Candidaterne her fra Skolen, som vel i Almindelighed for de fleste Skolens Dimittender, i den latinske Stiils Rubrik ere faldne de færreste gode Characterer. Da dette Underviisningsfag gjennem det hele Tidsrum fra 1818 til nærværende Tid har været Forfatteren af disse Blade anbetroet, foler han Trang til derom at sige nogle Ord. Dersom det var Diemedet med denne Underviisning, at Alle inden deres Dimission skulde bringes til at skrive classisk Latin, da maatte man vel tilstaae, at Maalet for største Delen var forfeilet. Men dermed forholder det sig neppe saaledes. Den latinske Stiilovelse er ligesom Stiilovelsen i ethvert Sprog, et ypperligt, ja et uundværligt Middel til grundigere Kundskab i Sproget, og dersom den blev affkaffet i Skolerne, kan man være vis paa, at det paa Grundigheden vilde have de sorgeligste Folger. Saalange alt saa Latin skal læres, og læres grundigt, bliver ogsaa Dvølsen i at skrive Sproget nødvendig, om endog en stor Deel heri ikke bringe det til synderlig Fuldkommenhed. At dette ikke skeer ligger for en stor Deel i Sagens egen Banfelighed, selv for de gode Hoveder, og hvad de middelmaadige angaaer, da troer jeg, at den

---

* Undertiden kunne, naar Omstændighederne ellers ville søie, saadanne Subjecter bringe det til en ret magelig og behagelig Stilling i Livet. Saadanne Exempler vække vel hos Mange Forhaabninger, der dog oftest sluffes.

Lærere, som har bragt disse saavidt, at de ved examen artium for lat. Stil kunne erholde Characteren Haud illaud. har gjort sine Sager meget vel. Ligesom de ringeste Characterer ere faldne for latinsk Stil, saaledes viser Tabellen for Fagene, Tydsk og Fransk en overveiende Mængde af gode Characterer; men som ovenfor er bemærket, har dette ikke sin Grund i større Dygtighed, men i de ringere Fordringer, der gjøres ved examen artium, da det er afgjort, at Candidaterne netop i disse tvende Sprog have i Almindelighed været svagere end i nogen anden Disciplin.

8. Om Disciplinen og de til Flids og Sædeligheds Fremme trufne Foranstaltninger.

Ligesom efter den allernaadigste Skoleforordning saavel Flid, som Orden, Sædelighed og Belæstændighed skulle være Hovedgjenstande for Lærernes omhyggelige Opmærksomhed, saaledes ere ogsaa her ved Skolen adskillige Foranstaltninger trufne til dette dobbelte Diemeeds Fremme, angaaende hvilke jeg her tillader mig at meddele Følgende:

Skolelove, saadanne, som i adskillige offentlige og private Skoler ere indførte, har denne Skole ingen sinde havt. Jeg indrømmer gjerne, at disse kunne være gavnlige, naar de ere heldigt affattede, hvilket dog ikke er saa let at opnaae, som det ved første Diekast kunde synes, i det man vel maa vogte sig for, at forbyde eller befale Mere eller Mindre, end der med Strengthed kan overholdes. Sagttages ikke dette, maa man hellere undvære de skrevne Love, og i Almindelighed henholde sig til dem, der af Naturen ere indgravede i de Unges Hjerter, og at man med disse kan naae sit Diemeed, troer jeg af egen Erfaring at kunne bevidne. Imidlertid ere Lid

efter anden i Lærernes Forsamlinger foruden det Almindelige, som Skoleforordningen indeholder, adskillige mere specielle Bestemmelser vedtagne, af hvilke jeg tillader mig her at anføre følgende:

Disciplene tilholdes, at møde paa Skolen Morgen og Eftermiddag til det bestemte Klokkeslet, en Tilværelse, som er af hoi Vigtighed for den Unge, og som ikke blot for hans Underviisning i Skolen, men ogsaa for hans fremtidige Virksomhed i Livet kan have vigtigere Følger, end Mange muligens forestille sig. Lærerne møde hverviis $\frac{1}{4}$ Time for Underviisningen begynder, for at aabne Værelserne og have Opsyn med Disciplene. Disse forblive i Læsetimerne rolig paa deres Plads; men ved hver Times Ende er det dem tilladt paa 5 Minutter at forlade Læseværelserne, efter hvilken Tids Forlob de ved et Signal med en, i Corridoren anbragt, Klokke indkaldes. Mellem anden og tredje Time, saavel Formiddag som Eftermiddag, tilstaaes det saakaldte „Springkvarteer.“ Naar en Discipel formedelst Sygdom ei kan møde paa Skolen, er han forpligtet til, inden 2 Timer, efterat Læsningen er begyndt, at indsende en Attest fra Forældre eller Børge. I ethvert Læseværelse ligger en Dagprotocol, men som slet ikke holdes hemmelig for Disciplene, hvori der for ethvert Fag, hvori der examineres, gives en bestemt Character, samt tillige under en særegen Rubrik anføres de Bemærkninger, som enhver Discipels Udfærd kan give Anledning til*. Af alle disse enkelte Characterer udtrages hver Maaned, efter bestemte Regler, en Hovedcharacter for hvert Fag, hvilken tilligemed Anmærkningerne af vedkommende Lærere indføres i Characterbøgerne, for at blive Forældre eller Børger foreviste. Ved Dvartalets Ende sammens-

---

* At den omtalte Protocol er offentlig, anseer jeg for en stor Fordeel. Naar enhver Lærer fører sin private Dagbog, kan Skinnets af Partisshed ikke let undgaaes.

drages atter de tre Maanedsscharacterer til een Hovedcharacter for hvert Fag. Enhver af disse tillægges en bestemt Talstorrelse: Laud = 1, Haud illaud. = 0, N. e. ÷ 1, og efter Summen af disse bestemmes Disciplenens Plads. Men da det er muligt, at en Discipel med bedre Naturgaver, naar han een Gang havde sin Plads ovenfor en mindre begavet, derved kunde blive sikker og efterladen, er der til Forebyggelse heraf truffet en anden Indretning. Hertil benyttes den Dom, som hvert Aar efter Lærernes Skjonnende skal fældes over Disciplenens Naturgaver og som her udtrykkes ved m. e. gode, gode eller tem. gode. Naar da ved Qvartalets Ende Charactererne ere sammenlagte, og forandrede til Talstorrelser, da opflyttes den, som har Mg. for Naturgaver over en anden, som ogsaa har Mg., med et Overstud af 3; Mg. over G. først med et Overstud af 4; G. derimod over Mg. med et Overstud af 2 o. s. v., saa Discipelen med det bedre Nemme behøver et større Overstud til at opflyttes over den mindre begavede, end omvendt. Saaledes offentligt at bekjendtgjøre for Disciplene den Dom, man fælder over deres Naturgaver, ansee vi ingenlunde for farligt; thi Drengen og Unglingen med det gode Hoved er sig dog altid selv dette bevidst, og det er ikke vanskeligt, at indprente de Unge den i sig selv indlysende Sandhed, at det ikke er Naturgaverne, men deres rigtige Anvendelse der fortjener Roes. Vil man indvende, at det er vanskeligt, at fælde en fuldkommen rigtig Dom over Barnets Aandsanlæg, da indrommer jeg dette; men efter flere Aars daglige Underviisning kan man dog vist komme Sandheden meget nær, især da denne Overveelse foretages med de samme Disciple hvert Aar, hvorved man faaer Leilighed til at rette sin Dom, hvis man kommer til den Erkjendelse, at man har anslaaet en Discipels Anlæg for hoit eller for lavt. Ved den aarlige Hovedexamen bestemmes Disciplenens indbyrdes Plads kun efter Examencharactererne.

I Øvrigt finder Omflytning kun hvert Kvartal Sted, hvilket synes at være et passende Tidsrum. Aarsfrist er for lang for den oftest letsindige Ungdom, og maanedlig Omflytning har samme Skjæbne, som Alt, hvad der gjentages for ofte, og derved taber i Virksomhed og Værd.

Mogle have dadlet Anvendelsen af de daglige Characterer, men, som mig synes, ikke med tilstrækkelig Grund. Den Indvending, at de vække Egoismen, kan ogsaa gjælde om Examenscharacterer, om Roes og Dadel, om Opflyttelse og Nedflyttelse. At Had og Misundelse derved er bleven næret i de Unges Hjerter, har jeg aldrig bemærket. Heller ikke seer jeg, hvilket andet Opmuntringsmiddel, der skulde sættes i Stedet, eller hvorledes Disciplinens Plads uden Characterer paa en retfærdig Maade kunne bestemmes, eller Vilkaarlighed undgaaes. Regelmæssige Straffe bør dog neppe anvendes, uden hvor det er aldeles nødvendigt. Men hverken Barnet eller den moderne Yngling kan i Almindelighed undvære Bevæggrunde, hentede udenfra; ja Staten selv søger ved Belønning at opmuntre Manden til ivrig Pligtopfyldelse*.

---

* Om denne Sag er af Professor Bloch i Roeskilde i hans Indbydelseskrift til den offentlige Examen 1835 talt saaledes, som man kunde vente det af denne erfarne Skolemand i Anledning af Professor Sibberns i Dansk Ugeskrift for 1834 No. 93 og 94 mod de daglige Characterer gjorde Indvendinger. Med al min Høiagtelse for den døbtænkende Universitetslærer, der ved flere Leiligheder har gjort det lærde Skolevæsen til Gjenstand for sin Betragtning, kan jeg dog ikke Andet end finde Professor Blochs Modgrunde saa aldeles fyldestgjørende, at det vilde være overflødig her vidtløftigere at omtale Sagen. Alligevel maatte jeg berøre den, saameget mere som Professorens Mening er fremsat i et Indbydelseskrift, der ifølge sin Natur, med Undtagelse af Skolemand, ikke falder i mange Læses Hænder. Det

For Reformen af 1805 blev her, som formodentlig i alle Skoler, efter Forordningen af 1775, Underviisningen, saavel Formiddag som Eftermiddag, begyndt og endt med Bøn og Sang. Da det dog saavel i ovennævnte Skoleforordning, som i den af 1739 hedder: „at Skolegangen hver Dag skal begyndes med Bøn og Lovsang, og derpaa læses et Capitel af Bibelen, alt paa Dansk,“ veed jeg ikke, hvad Anledningen kan have været til den Mængde af Bønner og Sange, saavel paa Dansk, som paa Latin, her bleve affjungne. Om Morgenen begyndtes med: *Veni sancte Spiritus*; dernæst knælede een af overste Classens Disciple i Døren ned til Understolen, som de øvrige Classers Læseværelse her kaldtes, og medfede en latinsk Bøn. Derpaa blev der atter sjunget, og til Slutning oplæste een af 4de Classens Disciple en latinsk Bøn, som derpaa gjentoges paa Dansk ved een af de yngre Disciple. Ved Bortgangen om Middagen blev affjunget nogle Vers, og ligesaa ved Ankomsten om Eftermiddagen; men om Aftenen blev der holdt Bøn med samme Fuldstændighed, som om Morgenen. Ved Reformen ophørte nu alt dette, deels af Nødvendighed, da hver Klasse nu fik sit eget Læseværelse, og ingen almindelig Forsamlingsaal havde, deels vel ogsaa efter Grundsetning. Man har, jeg erindrer ikke mere hvor, yttret det Ønske, at slige fælleds daglige Andagtsøvelser i Skolerne maatte fornyes. Jeg kan, efter min Erfaring, ikke dele

---

er uden Tvivl, som jeg heraf vil tage Anledning til at bemærke, en betydelig Mangel, at vor Litteratur ikke eier et Tidsskrift for den lærde Underviisning, hvor saadanne Afhandlinger kunde optages, bevares og udbredes i en større Kreds. Naar nogle af vore lærdeste og erfarneste Skolemænd vilde forene sig om Udgivelsen af et saadant, da er det vel ikke urimeligt, at det kunde finde saavel Medarbejdere som Abonnenter. Muligt ogsaa at dette Foretagende kunde vente nogen offentlig Understøttelse.

dette Ønske, fordi jeg ikke anseer dem for stikkede til, at vække og nære det religiøse Sindelag; og kun om dette kan det her være os at gjøre. En Flok af, oftest letsindige Dreng og Yngling, af forskjellig Dannelse og Opdragelse, samles og tilbringe indtil Læsetimen slaaer, et Kvarteerstid med Boldspil eller anden Morstak. Herfra skal nu pludselig Overgangen stee til en Andagtsøvelse. Det er rimeligt, at den Unge's Sind mindre er beskæftiget med denne, end enten med den foregaaende Læg, eller med det Pensum, hvorfor der i næste Dieblig skal gjøres Rede, og jeg skulde meget feile, om ikke en saadan daglig, til bestemte Timer gjentagen, Andagtsøvelse istedetfor at vække og nære den religiøse Sands, netop svækker denne, ved at vænne Ungdommen til en tankeløs Ufsyngning af Psalmer eller Opramsning af Bonner. Jeg veed vel at herimod kan siges en Deel, og miskjender ikke Reenheden af de Mænds Iver, som ønske, ved ethvert Middel, at kalde Oldtidens Fromhed tilbage; men i det jeg er mig bevidst, at sand Religiøsitet hos de Unge ligger mig ligesaa meget paa Hjerte, maa jeg tilstaae, at jeg i Henseende til Midlerne er af forskjellig Mening. Ved udvortes Former bringer man ikke en forsvunden Tids Aand og Tænkemaade tilbage; og for at sige det reent ud, laae denne klart for os, ikke blot afbildet i de store Omrids, eller forstjønnet ved Phantasiens levende Farver, men ved den nøgne Sandheds Pensel fremstillet i sine Enkeltheder, et Malerie, hvortil Historien dog leverer os mange Træk, sandelig, jeg troer ikke, man skulde ansee det for en saare fortjenstlig Handling, igjen at fremmane den af Graven.

Ifølge Skoleforordningen af 1809 § 56 var det Lovgiverens Villie, at Disciplene skulde bivaane den offentlige Gudstjeneste under afverlende Opsyn af Lærerne, for saavidt de ikke paa Stedet havde Forældre eller Bærger, hvis Pligt det var, at sørge derfor. I Overeensstemmelse dermed have Skolens Disciple steds under Læ-

rerens Opsyn bivaanet Gudstjenesten i Domkirken, under hvis Sogn de henhøre*.

For det Tilfælde, at en Fader maatte foretrække selv at sørge for sin Søn's Kirkegang, har den Kongl. Direction samtykket i Rectors Indstilling, at dertil maatte udtræves Faderens skriftlige Begjering desangaaende. I Øvrigt er dette Forlangende yderst sjældent gjort; ligesom heller ikke den Maade, paa hvilken Disciplene tilholdes at besøge Kirken, dertil synes at give synderlig Anledning.

Endskjøndt det i og for sig selv er Pligt for den offentlige Underviisningsanstalt, ved alle tjenlige Midler at stræbe efter at befordre det religiøse Sindelag hos Ungdommen, og endskjøndt den Ligegyldighed for at bivaane den offentlige Gudstjeneste, som i mange Menigheder, især for nogle Decennier siden havde taget Overhaand, og endnu, skjøndt Tiden unægtelig i denne Retning har forbedret sig, ei er forsvunden, maatte opfordre Enhver, hvis Stilling og Birkfreds kunde give hans Anstuelser Vægt, til at modarbejde Strømmen, er det dog ved denne Sag af største Bigtighed, at man ei ved overdreven Strengthed frembringer en modsat Virkning, og ved en

---

* Skolens Disciple have, saa langt man ved Traditionen kan gaae tilbage, henhørt under Domkirkens Sogn og ere der blevne confirmerede. Da imidlertid i Aaret 1810 den da-værende Præst til vor Frue Sogn gjorde Fordring paa, at de Disciple, hvis Forældre boede i hans Sogn, ogsaa af ham maatte confirmeres, blev Sagen indstillet til den Kongl. Direction, som erklærede sig for det, der fra Arilds Tid havde været Vedtaget. Men da Spørgsmaalet i Aaret 1819 af den følgende Sognepræst til Frue Menighed paany blev opkastet, udbirkede Directionen en Kongl. Resolution af 26 Mai s. A. hvorved det blev bestemt, at alle Cathedral-skolens Disciple, uden Hensyn til deres Opholdssted i Byen, skulle henhøre til Domkirkens Sogn og confirmeres ved een af denne Menigheds Præster.

umyttig Twang fremkalder hos de Urge Modbydelighed for den offentlige Gudstjeneste, et Feilgreb, hvori den forrige Tidsalder aabenbart gjorde sig skyldig. Man har derfor herved Skolen søgt at træffe saadanne Indretninger, hvorved dette kunde undgaaes. Disciplene ere inddeelte i tre Afdelinger, af hvilke een hver Sondag under Lærereens Opsyn moder i Kirken. De samles ikke paa Skolen, for derfra i et Slags Procession at begive sig til Kirken, men møde ligesom Menighedens øvrige Medlemmer i Kirken selv og tilholdes at indfinde sig i betimelig Tid. I enkelte Tilfælde nægtes Ingen Fritågelse for at møde, naar derfor angives en antagelig Grund f. Ex. om Sommeren Bortreise med Forældre, eller anden lignende Foranledning. Tvivlsomt kunde det maaskee være, om det er hensigtsmæssigt, at holde de yngste Disciple, der oftest ikke ere meget over 10 Aar, til at bivaane den offentlige Gudstjeneste, om de religiøse Følelser derved kunne vækkes og næres, saalænge Børnene endnu ikke ere udviklede nok, til nogenlunde at fatte Prædikantens Foredrag, eller med Eftertanke at deeltage i Sangen. Jeg tør ikke afgjøre dette; men vilde dog snarest tilraade, at der fastsattes en bestemt Grændse, f. Ex. det 13de eller 14de Aar, inden hvilken Tid de ikke skulde tilholdes at besøge Kirken, hvis de ikke af egen Drift der vilde møde, med mindre der kunde træffes den Indretning, at de yngre og uconfirmerede Disciple undertiden mødte ved den offentlige Catechisation i Kirken, hvormed Gudstjenesten for dem vilde faae en til deres Alder svarende Betydning.

I Henseende til Communionen har det siden Reformationen været Skik, at Lærere og Disciple paa een Dag deeltoge deri, og at de Dagen iforveien samles paa Skolen, hvor man ved en Tale, som holdes af Religionslæreren, og Aflyngningen af nogle Psalmer søger at fremkalde i de Unæes Gemytter en til den høitidelige Religionshandling værdig Stemning.

Følge en ældgammel Skik, begyndes Læsningen efter Nytaar med Affyngning af en Nytaarspsalme, samt en dertil affattet Bon, der læses af Skolens overste Discipel.

Den offentlige Examen er stedse begyndt med Dyrforelsen af een, til denne Anledning forfattet, Cantate, der tillige har tjent som Prøve paa Disciplenes Fremgang i Sang. Ved Examinationen har stedse Stiftets høie Dyrrighed, saavelsom Byens og Omegnens geistlige og verdslige Embedsmænd, samt andre dannede Medborgere, der efter Forordningen af Skolens Ephorer indbydes, ved hyppigt at være tilstede, viist deres Interesse for Skolen. Denne Deeltagelse kan ikke andet end være Skolens Lærere meget velkommen, da de saaledes faae Leilighed til, offentlig at fremlægge Frugterne af deres Virksomhed, der Aaret igjennem er indsluttet inden Skolens Bægge, og af den Aarsag ikke sjelden kan være udsat for Mis skjendelse. Translocationen efter endt Hovedexamen foretages ikke offentlig, men kun i Overværelse af samtlige Lærere og Disciple, ved hvilken Leilighed Udfaldet af Examen bekjendtgjøres, de Flittige og Sædelige roses, de Forsømmelige og Uordentlige erindres eller irettesættes. Noгле ville maaskee mene, at denne Handling bør være offentlig, saaledes som den ogsaa i visse Skoler finder Sted. Hvorledes den der afholdes, veed jeg ikke bestemt; men Saameget synes vist, at Fremgangsmaaden da maa være bestemt med den største Forsigtighed, at ikke onde Lidenskaber skulle vækkes og næres, eller gode Følelser undertrykkes, og at man overhovedet ved den hele Indretning lader sig lede af behorigt Hensyn til den menneskelige Skrobelijkheid, som netop ved denne Leilighed paa meer end een Maade kan bevirke, at det tilsigtede Maal forfeiles.

9. Skolehoitideligheder.

Endskjondt den offentlige Examen ikke upassende kunde have været anført under denne Overskrift, har jeg dog foretrukket at henregne den som en permanent Indretning, under de til Flids og Sædeligheds Fremme trufne Foranstaltninger, og vil nedenfor kun omtale de enkelte Hoitidsdage, Skolen i det nævnte Tidssrum har havt.

Hoitidelighederne ved Reformens Indførelse og de nye Læreres Indsættelse i Aaret 1805 er allerede tidligere beskrevet. Lignende have efterhaanden fundet Sted, i det de tiltrædende Adjuncter stedse ere blevne hoitideligen indsatte ved en Dansk Tale af Rector, og Forfatteren af disse Blade i April 1834 indsat i sit Embede som Conrector, ved en latinsk Tale af H. H. Biskop Paludan-Müller, hvori Taleren efterat have berørt Anledningen til de Tilstedeværendes hjertelige Deeltagelse i Hoitideligheden, fremstillede de Behageligheder, som Lærernes Stilling ved de lærde Skoler har at tilbyde dem med Hensyn saavel til de Forhold, hvori den staaer til Videnskaberne, som til den rige Anledning, den aabner dem til at gavne Medborgere og Fædreland. Ved samme Leilighed indsattes Adjunct Birch i sit Embede af Rector ved en latinsk Tale. Slutningstalen holdtes af den indsatte Conrector, ligeledes paa Latin. Ved denne, ligesom ved de foregaaende Indsættelser, udfortes en Cantate ved Skolens Disciple under Bestyrelse af Synge læreren.

Til de mærkeligste af Skolens Hoitideligheder hører Reformationens Jubelfest den 1ste Novbr. 1817. Til denne blev, i Overeensstemmelse med den Kongelige Forordning, indbudet ved det ovenfor anførte Program af daværende Overlærer E. G. Tauber: *Historia scholæ cathedralis Arhusiensis ab ipsis eius incunabilis primis lineis adumbrata.* Professor Stou-

gaard holdt for en talrig Forsamling en latinſk Tale, hvori han fremſtillede, hvorledes Europas Forfatning ſandsynligviis vilde have dannet ſig, dersom Luther ikke havde fuldført Reformationen, og ſtræbte at viſe, at vi paa ingen anden end den af ham betraadte Wei, havde kunnet opnaae den religioſe og borgerlige Frihed, hvoraf vi nu ere i Beſiddelse. For Talen blev den gamle latinſke Sang: Veni ſancte ſpiritus! affjunget efter dens herlige Melodie, og efter Talen opførtes en Cantate i det danſke Sprog, forfattet af daværende Adjunct Blache og ſat i Muſik af Cantor Rabell. Den udførtes ved Skolens Disciple, der underſtøttedes ved flere Muſik-Dilletanter.

En Række af Feſtdage i Tidrummet fra 1824 til den nærværende Tid ſkylder Skolen Hans Majeſtæt vor allernaadigſte Konge, Kong Frederik den ſjette, ſom under ſit Ophold her i Byen i Somrene 1824, 1826, 1828, 1830, 1832, 1834 og 1836 hver Gang har glædet Skolens Lærere og Disciple med ſin allerhøieſte Nærværelſe. Med den Venlighed og Medlidenhed, med den utrættede Udholdenhed og uſvækkede Interesſe, Hans Majeſtæt viſer enhver gavnlig Indretning i Staten, lod Han hvergang i Skolens forſkjellige Claſſer flere Disciple examinere i Sprog og Videnskaber, lod ſig ved Rector underrette om Skolens Tilſtand, ſamt efterſaae Protocoller og Dagbøger. Efter allerunderdanigſt Begjering af Skolens Rector til lod Han Disciplene at affynge en Sang, forfattet i denne Anledning, og hilſedes til Slutning med en kort Tale af Rector, hvilken Hans Majeſtæt i de naadigſte Udtryk beſvarede. Efterat Gymnaſtikunderviisningen er indført, har Hans Majeſtæt inden ſin Bortgang ladet Disciplene aflægge Prove paa deres Fremſkridt i dette Fag. Foruden det øvrige talrige Folge var Hans Majeſtæt ſtedſe ledsaget af Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik Ferdinand og i Aaret 1832 desuden af

Deres Kongl. Høiheder Prindsesserne Caroline og Wilhelmine samt Hans Kongl. Høihed Prinds Frederik Carl Christian.

Hans Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik har ogsaa i dette Tidrum tvende Gange* båret Skolen med sin høie Nærværelse: under sit Ophold her i Byen i November 1814, og paa sin Gjennemreise i August 1831. Begge Gange blev H. K. Høihed af Rector hilset med en latinsk Tiltale, som han naadigst besvarede, og i 1814 tillige ved en Sang, udført ved Skolens Disciple. I Aaret 1831 indtraf H. Kongl. Høiheds Nærværelse netop i Sommerferien, hvorfor Skolens Disciple ikke vare tilstede; men Lærerne havde i den Interesse for Skolen, H. Kongl. Høihed lagde for Dagen, ny Anledning til med Glæde at erkjende den Omhu for Videnskabernes Fremme, som besjæler Fyrsterne af det Danske Kongehuus.

10. Forandringer ved Skolebygningen.

Ved Skolebygningen er siden 1805 ingen egentlig Hovedforandring foretaget. Dog have Børelserne i dette Tidrum modtaget en betydelig Forbedring derved, at saavel Læsesalene, som de Børelser, der ere indrommede fire ugifte Lærere til Beboelse, successivt i Aarene 1819—21 ere blevne forsynede med Gibsloft.

I Aaret 1833 har Skolen ogsaa erholdt et 8te Dages Slaguhr, forfærdiget her i Byen af Uhrmager Stou-

---

* Allerede i Aaret 1803 bærede H. K. H. Skolen med sin Nærværelse, da han tillige med sin Fr. Fader Arveprinds Frederich opholdt sig nogen Tid her i Byen hos Geheimeraad Guldberg. Han blev ved sin Ankomst modtaget med en latinsk Tale af daværende Rector Krarup. H. K. H. Arveprindsen hindredes ved Upaaseligbed fra at besøge Skolen.

gaard. Det er anbragt i Bæggen mellem fjerde og tredie Klasse, og forsynet med Skive til begge Sider, saaledes at Klokkeslettet fra alle fire Classer tydeligt kan sees. Ogsaa er Skolen efterhaanden kommen i Besiddelse af adskillige Portraiter, malede med Oliefarve, hvilke ved den offentlige Examen og andre hoitidelige Leiligheder tjene Bærelserne til Prydelse.

De Mænd hvis Portraiter haves ere følgende:

1. Den lærde Holger Rosenkrantz til Rosenholm, født 1574. Han havde i sin Ungdom frequenteret Aarhus Skole og legerede til samme en Capital af 1000 Rdr. Portraitet er skænket til Skolen af den siden afdøde Baron Werner Rosenkrantz.
2. Oluf Worm den ældre, som var fød i Aarhus 1588 og i 6 Aar frequenterede denne Byes Skole. Som Professor ved Kjobenhavns Universitet læste han efter den Tids Maade efterhaanden over forskjellige Videnskaber og lagde desforuden sin udbredte Lærdom for Dagen ved mangfoldige Skrifter, henhørende især til Medicinen, Naturvidenskaberne og Fædrelandets Oldsager. Hans Portrait, et udmærket Arbeide, som man formoder af C. v. Mandern, er skænket til Skolen af den sidst afdøde Professor Oluf Worm, Rector i Horsens.
3. Den sidstnævnte Giver, der var en Søstersøn af Aarhus Skoles berømte Rector, Professor Jens Worm, og i sin Ungdom gik her i Skolen. Efter hans Død er en Copie af hans Portrait paa Skolens Bekostning anskaffet.

Efter Forordningen af 1775 skulde der „til Ære for Lærerne og ydermere Dymuntring for Disciplene“ i Skolen ophænges Tavler med deres Navne, som derfra i Fortiden vare dimitterede, saavidt disse kunde vides, og denne Fortællelse fortsættes, med Tilføielse, af hvilke Characterer de ved Examen havde erholdt, og til hvilke Embeder de vare befor-

drede. Dette Lovbud blev i Aaret 1776 i denne Skole forsaavidt opfyldt, at der blev ophængt tvende Tavler i overste Classes Værelse med Fortegnelse over dem, som til den Tid vare dimitterede, dog uden Tilføielse af deres Examinenscharacter. Naturligviis grunder denne Fortegnelse sig ikke fra Begyndelsen af paa Skolens Protocoller, der ingenlunde gaae saa langt tilbage i Tiden, men man har fra de første Aarhundreder kun anført enkelte udmærkede Mænd, samt nogle Andre, om hvilke man af andre Kilder vidste, at de havde gaaet i Aarhuus Skole. Saaledes begynder Fortegnelsen med den berømte Morten Borup, som efterat være underviist her, i Aaret 1491 blev Skolens Rector*. Siden anføres adskillige berømte Mænd, f. Ex. Canzleren Joh. Friis, Reformatoren Hans Lausen, Sorgen Sadolin, den første evangeliske Biskop i Tjen, Holger Rosenkrands, Oluf Worm o. Fl. Til de tvende ældste Tavler ere under nærværende Rector 6 nye foiede og fordeelte i Skolens forskjellige Læseværelser. Saa smukt i Dvrigt denne Indretning end er, har den dog den Ufuldkommenhed, at den af Mangel paa passende Plads ei kan fortsættes.

---

* Om ham see Tauber P. 14 o. s. v.

Efter Hans Majestæt Kongens allernaadigste Befaling helligholdes Jubelfesten, til Erindring om den danske Kirkes Reformation for trehundrede Aar siden, paa Aarhuus Cathedralskole den 31te October næstkommende Kl. 10 Formiddag ved en dansk Tale af Skolens Rector, Professor Stougaard, Ridder af Dannebrog, samt ved Udførelsen af de til denne Anledning forfattede Sange. Christendommens og Dplysningens Venner indbydes herved til, ved deres Nærværelse at bidrage til denne Fests værdige Helligholdelse.

Med

Subelfesten

paa

Aarhuus Cathedralskole

den 31te October 1836,

i Anledning af

den lutherſke Reformationſ Indførelſe

i Danmark for trehundrede

Aar ſiden.

Af

H. H. Blache.

För Talem.

Til Dig, Du Manders Land,
Du Lysets rene Kilde,
Til Dig fra Stovets Baand
Vor Sjæl sig hæve vilde;
Men Bingen er saa svag,
Af Jordens Laager vaad;
O Fader, naadig tag
Vor Billie for vor Daad!

See! Jorden i sin Pragt
Udbreder vidt Din Ære;
Din Herlighed og Magt
Forkynde Himlens Hære,
Din Bei bag Stjerner gaaer,
Din Røst er Jordens Brag;
For Dig er tusind Aar
Kun som en flygtig Dag.

Dog af den Herlighed,
Som blander her vort Døi,
Til Jord Du sendte ned
En Straale fra det Høie,
En Straale, mild og skjon,
Den faldne Slægt til Trost:
Din himmelbaarne Son
Med Naadens hulde Røst.

Bed ham gif Frelsens Ord
I Verden ud saa vide,
Dg Kæmper i Hans Spor
For Sandhed maatte stride.
Det Ord med Seirens Held
Igjennem Sekler brod;
Fra Naadens rige Bæld
Gav Trost i Liv og Dod.

Efter Talem.

Med hellig Andagt skal vor Røst
Mod Lysets Trone stige
Til Ham, som Landen har forlost
Fra Synd, fra Mørkets Rige.
For Himmellyset brat
Forsvandt den lange Nat,
Dg Morgenrødens Guld
Har straalet underfuld
Igjennem Danmarks Kirke.

Bestjerm den Kirke, milde Gud!
Dens Fjenders Vold Du knuse,
Dg lad dens Lys ei slukkes ud,
Naar Tidens Storme bruse!
Giv, som en Urtegaard
Bed Siden Skolen staaer
Med deilig Blomsterrad,
Med Frugter under Blad,
Med Frugt for Jord og Himmel!

Hold naadig over os Din Haand!
Skjerm Konge, Land og Rige!
Lad aldrig Gendragts gode Aand
Fra vore Grændser vige!
Til alle Folk i Fred
Til sammen knæle ned,
Til Gud og Troe og Daab
Og Salighedens Haab
Forener Jordens Slægter!

En Fortættelse af nærværende lille Arbejde, indeholdende Efterretninger om Skolens Bibliothek, dens Stipendier og oeconomicke Forfatning, ønsker Forfatteren at udgive som Sædvanligs-Skrift til næste Hovedexamen. Det vil da blive trykt med fortløbende Sidetal saaledes, at det med de nærværende Ark kan udgives et Heelt.
